

**STORTINGETS
KONTROLLUTVALG**
FOR ETTERRETNINGS-, OVERVÅKINGS-
OG SIKKERHETSTJENESTE

ÅRSMELDING 2025

DOKUMENT 7 (2025-2026)

Til Stortinget

I henhold til lov 3. februar 1995 nr. 7 om kontroll med etterretnings-, overvåkings- og sikkerhetstjeneste (EOS-kontrolloven) § 17 tredje ledd, avgir EOS-utvalget melding til Stortinget om sin virksomhet i 2025.

Årsmeldingen er ugradert. Den som har utstedt informasjonen skal etter sikkerhetsloven avgjøre om informasjonen er sikkerhetsgradert. Den enkelte EOS-tjeneste har i forkant fått tilsendt tekstutdrag som omhandler tjenesten for å ivareta dette kravet. Tjenestene er også gitt anledning til å avklare eventuelle faktiske feil og misforståelser i teksten.

Avgitt til Stortinget 18. mars 2026

Grete Faremo

Kristin Krohn Devold

Olav Lysne

Jan Arild Ellingsen

Hege Solbakken

Åsa Elvik

Geir Sunde Haugland

Henrik Gudmestad Magnusson

EOS-utvalgets medlemmer fra venstre: Jan Arild Ellingsen, Kristin Krohn Devold (nestleder), Olav Lysne, Grete Faremo (leder), Hege Solbakken, Geir Sunde Haugland og Åsa Elvik.

Innhold

1.	Utvalgets mandat og sammensetning	6
2.	Oversikt over utvalgets virksomhet i 2025	9
2.1	Nøkkeltall	11
2.2	Utført kontrollvirksomhet	11
2.3	Hovedfunn fra kontrollen i 2025	11
2.4	Utvalgets kontrollmetoder og uttalelser	12
2.5	Om behandling av klagesaker	12
2.6	Høringsuttalelser	12
2.7	Møter og ekstern virksomhet	13
3.	Etterretningstjenesten	14
3.1	Generelt om kontrollen	15
3.2	Tilrettelagt innhenting	15
3.2.1	Særsilt melding om E-tjenestens ulovlige lagring av data fra TI	16
3.2.2	Tvil om rett person besluttet hastekompetanse for bruk av TI	16
3.2.3	Ulovlig testaktivitet i TI-systemet	16
3.3	Behandling av fortrolig kommunikasjon mellom advokat og klient	16
3.4	E-tjenestens og PSTs innhenting og utlevering av opplysninger om en norsk borger	17
3.5	E-tjenestens rutiner ved innhentingssamarbeid med partner	17
3.6	Klagesaker	17
4.	Politiets sikkerhetstjeneste	18
4.1	Generelt om kontrollen	19
4.2	Undersøkelse av PSTs bruk av skjulte tvangsmidler og advokatordningen etter straffeprosessloven § 100 a	19
4.2.1	Innledning	19
4.2.2	Gjennomføringen av undersøkelsen	19
4.2.3	Funn fra undersøkelsen	19
4.2.4	Særlige funn knyttet til advokatordningen	19
4.3	Bruk av skjulte tvangsmidler	19
4.3.1	Opplysning av saker for retten og etableringen av erfaringsarkiv	20
4.3.2	Manglende informasjon til retten om skjult kameraovervåkning	20
4.3.3	Bruk av skjulte lydopptak av samtaler der tjenestene selv er deltakere	20
4.4	Behandling av kommunikasjon mellom advokat og klient	20
4.5	PSTs og E-tjenestens innhenting og utlevering av opplysninger om en norsk borger	21
4.6	Samarbeid og informasjonsutveksling mellom PST og Tolletaten	21
4.7	Manglende revurdering av personopplysninger	22
4.8	Spredning av tilgangsbegrenset informasjon på PSTs intranett	22
4.9	Avvikshåndtering	23
4.10	Klareringsmyndigheten i PST	23
4.10.1	Tilknytning til enkelte stater	23
4.10.2	Informasjon fra PST i klareringssaker	24
4.11	Klagesaker	24

5.	Nasjonal sikkerhetsmyndighet	25
5.1	Generelt om kontrollen	26
5.2	Arbeid med leverandørklareringer	26
5.3	Undersøkelse av klareringsmyndighetenes bruk av vilkår tilknyttet reisevirksomhet	26
5.3.1	Ulik praksis i utforming og avgrensning av vilkår	26
5.3.2	Meldeplikt og varslingsplikt	27
5.4	Adgangen til å behandle ny klareringsforespørsel parallelt med klagesak	28
5.5	Adgangen til å dele informasjon fra VDI og håndtering av avvik	29
5.6	Klagesaker	29
5.6.1	Innledning	29
5.6.2	Utilstrekkelig saksopplysning og begrunnelse	29
5.6.3	Nektet innsyn og forsinkelse av klareringssak ved anmodning om særskilt advokat	29
5.6.4	Lang saksbehandlingstid	30
5.7	Saksbehandlingstid i NSMs klareringssaker	30
6.	Sivil klareringsmyndighet	31
6.1	Generelt om kontrollen	32
6.2	Klagesaker	32
6.3	Saksbehandlingstid i SKMs klareringssaker	33
7.	Forsvarets sikkerhetsavdeling	34
7.1	Generelt om kontrollen	35
7.2	Rutinen «Sen fordeling» – klarering av personer med tilknytning til andre stater som skal avtjene førstegangstjeneste	35
7.3	Klagesaker	35
7.4	Saksbehandlingstid i FSAs klareringssaker	36
8.	Kontroll av annen EOS-tjeneste	37
8.1	Generelt om kontrollen	38
8.2	Etterretningsregimentet	38
8.3	Forsvarets spesialstyrker	38
8.4	Krav til hjemmel for Forsvarets metodebruk	38
Vedlegg		39
	Vedlegg 1 – Møter, besøk, foredrag og deltakelse på konferanser	40
	Vedlegg 2 – PSTs brev til EOS-utvalget datert 13. februar 2026	41
	Vedlegg 3 – EOS-kontrolloven	43

1.

Utvalgets mandat og sammensetning

EOS-utvalget er et permanent, stortingsoppnevnt organ som kontrollerer norske virksomheter som utøver etterretnings-, overvåkings- og sikkerhetstjeneste (EOS-tjeneste). Kontrollen gjelder bare EOS-tjeneste som utføres av offentlig forvaltning eller under styring av eller på oppdrag fra forvaltningen, jf. EOS-kontrollloven § 1.

Formålet med kontrollen er å

1. klarlegge om og forebygge at noens rettigheter krenkes, herunder å påse at det ikke nyttes mer inngripende midler enn det som er nødvendig etter forholdene, og at tjenestene respekterer menneskerettighetene
2. påse at virksomheten ikke utilbørlig skader samfunnets interesser
3. påse at virksomheten holdes innen rammen av lov, administrative eller militære direktiver og ulovfestet rett.

Utvalget kan uttale sin mening om forhold som ligger innenfor kontrollområdet. Det skal ikke søke et mer omfattende innsyn i sikkerhetsgraderte opplysninger enn det som er nødvendig ut fra kontrollformålet. Utvalgets kontroll skal være til minst mulig ulempe for tjenestenes løpende virksomhet. Utvalget skal ta hensyn til rikets sikkerhet og forholdet til fremmede makter. Kontrollen med enkeltsaker og operasjoner skal være etterfølgende. Utvalget har likevel rett til å bli informert om og uttale seg om tjenestenes løpende virksomhet. Utvalget kan ikke instruere EOS-tjenestene eller brukes av disse til konsultasjoner, men kan oppfordre tjenestene til å iverksette tiltak eller treffe beslutninger. Utvalget har ikke mandat til å uttale seg om tjenestenes effektivitet, prioritering av ressurser eller lignende.

I sin årsmelding orienterer utvalget Stortinget om forhold fra kontrollvirksomheten som utvalget mener Stortinget bør kjenne til. Dette gjelder særlig tilfeller der utvalget ut fra formålet i EOS-kontrollloven § 1 har funnet grunn til å kritisere tjenestene eller for øvrig uttale sin mening om forhold omfattet av kontrollområdet, jf. EOS-kontrollloven § 14. Årsmeldingen er ikke ment å gi en fullstendig oversikt over utvalgets kontrollvirksomhet eller arbeidet som gjøres i tjenestene.

Utvalget er uavhengig av både regjeringen og Stortinget. Stortinget kan pålegge utvalget å foreta nærmere undersøkelser innenfor utvalgets kontrollmandat.

Det er syv medlemmer i utvalget. Medlemmene velges for en

periode på inntil fire år av Stortinget i plenum etter innstilling fra Stortingets presidentskap. Medlemmene kan gjenopptas én gang. Det oppnevnes ikke varamedlemmer.

Medlemmer av utvalget kan ikke samtidig være stortingsrepresentanter, og de kan heller ikke tidligere ha arbeidet i EOS-tjenestene. Utvalgets medlemmer og ansatte i sekretariatet må ha sikkerhetsklarering og autorisasjon for høyeste nivå både nasjonalt og etter traktat Norge er tilsluttet. Det vil si at de må ha sikkerhetsklarering og autorisasjon for STRENGT HEMMELIG og COSMIC TOP SECRET.

Den 4. februar 2025 ble utvalgsleder Astri Aas-Hansen utnevnt til justis- og beredskapsminister og trådte ut av utvalget. Grete Faremo har ledet utvalget fra 18. mars 2025. Geir Sunde Haugland har vært medlem fra 1. juli 2025. Han erstattet Erling Johannes Husabø.

Under følger en oversikt over utvalgets sammensetning i 2025 og medlemmenes funksjonsperioder.

Utvalget første halvår 2025:

Astri Aas-Hansen, Asker, leder
1. juli 2019 – 4. februar 2025

Grete Faremo, Oslo, leder
18. mars 2025 – 30. juni 2027

Kristin Krohn Devold, Oslo, nestleder
1. juli 2021 – 30. juni 2029

Erling Johannes Husabø, Bergen
1. juli 2019 – 30. juni 2025

Jan Arild Ellingsen, Saltdal
1. juli 2021 – 30. juni 2029

Olav Lysne, Bærum
1. juli 2021 – 30. juni 2029

Hege Solbakken, Bergen
1. juli 2024 – 30. juni 2027

Åsa Elvik, Bø i Vesterålen
1. juli 2024 – 30. juni 2027

Ulovfestet rett

Ulovfestet rett er gjeldende rett som ikke er lovfestet. Den skapes gjennom praksis, dels gjennom domstolsavgjørelser, men også sedvanerett.

Sikkerhetsgraderte opplysninger

Informasjon som etter reglene i sikkerhetsloven skal beskyttes av sikkerhetsmessige grunner. Informasjonen merkes med en sikkerhetsgrad – BEGRENSET, KONFIDENSIELT, HEMMELIG eller STRENGT HEMMELIG.

Etterfølgende kontroll

EOS-utvalget utfører legalitetskontrollen først etter at tjenestene har avsluttet en sak eller tatt en beslutning.

Sikkerhetsklarering

Avgjørelse av en klareringsmyndighet om en persons antatte sikkerhetsmessige skikkethet for en angitt sikkerhetsgrad.

Autorisasjon

Avgjørelse om en sikkerhetsklarert person skal gis tilgang til informasjon med en angitt sikkerhetsgrad.

Utvalget andre halvår 2025:

Grete Faremo, Oslo, leder
18. mars 2025 – 30. juni 2027

Kristin Krohn Devold, Oslo, nestleder
1. juli 2021 – 30. juni 2029

Jan Arild Ellingsen, Saltdal
1. juli 2021 – 30. juni 2029

Olav Lysne, Bærum
1. juli 2021 – 30. juni 2029

Hege Solbakken, Bergen
1. juli 2024 – 30. juni 2027

Åsa Elvik, Bø i Vesterålen
1. juli 2024 – 30. juni 2027

Geir Sunde Haugland, Våler i Østfold
1. juli 2025 – 30. juni 2029

Av dagens syv medlemmer, har fem ulike partipolitisk bakgrunn. De to øvrige har særlig juridisk og teknologisk kompetanse.

Som opplyst i årsmeldingen for 2024, har utvalget i 2025 vurdert hvordan utvalgets organisering og arbeid best kan innrettes fremover. Etter gjennomgangen ser utvalget på nåværende tidspunkt ikke et behov for å foreslå endringer i EOS-kontrollloven.

Oversikt over utvalgets virksomhet i 2025

EOS-utvalgets inspeksjoner i 2025

2.1 Nøkkeltall

Utvalgets utgifter i 2025 har vært på kr 52 254 000. Totalt budsjett, inkludert overførte midler, har vært på kr 53 069 000. Ubrukte midler søkes overført til budsjettet for 2026. Utvalget viser til den administrative årsrapporten som er publisert på utvalgets nettside for flere detaljer om regnskapet.

Vervet som utvalgsleder tilsvarer omtrent 30 prosent stilling. Medlemsvervet tilsvarer omtrent 20 prosent stilling. Utvalget støttes av et sekretariat, som ledes av en direktør.

2.2 Utført kontrollvirksomhet

I 2025 har utvalget gjennomført 18 inspeksjoner.

Utvalget har i 2025 hatt tolv utvalgsmøter i tillegg til arbeidsmøter i tilknytning til inspeksjoner. I de interne møtene drøfter utvalget inspeksjoner, klagesaker, saker tatt opp av eget tiltak, meldinger til Stortinget og administrative forhold.

I 2025 tok utvalget opp 26 saker av eget tiltak med tjenestene. Utvalget avsluttet i 2025 34 saker som var tatt opp av eget tiltak.

Utvalget undersøker klager fra enkeltpersoner og organisasjoner. I 2025 tok utvalget 38 klager på EOS-tjenestene til behandling. Utvalget avsluttet 35 klagesaker i 2025.

2.3 Hovedfunn fra kontrollen i 2025

Utvalget fører kontroll med Etterretningstjenestens (E-tjenestens) bruk av metoden tilrettelagt innhenting (TI). Kontrollen har i 2025 vært mer omfattende enn i tidligere år. Utvalget har erfart utfordringer for kontrollen. I november 2025 leverte utvalget en særskilt melding til Stortinget om E-tjenestens ulovlige lagring av innholdsdata, jf. punkt 3.2.1. I meldingen løftet utvalget blant annet frem kontrollmessige utfordringer ved lovens skille mellom metadata og innholdsdata, og E-tjenestens tilnærming til dette gjennom anskaffet

programvare som i utgangspunktet ikke er skreddersydd til E-tjenesten. Av hensyn til E-tjenestens utførelse av sitt oppdrag og utvalgets mulighet til å kontrollere denne, ser utvalget det som viktig at disse utfordringene får en rask avklaring.

Utvalget er bekymret for de vedvarende utfordringene på klareringsfeltet. Klager utvalget har mottatt, saker utvalget har tatt opp av eget tiltak og informasjon utvalget har fått i inspeksjoner tegner alle det samme bildet: et klareringsfelt preget av lang saksbehandlingstid og manglende samordning, rutiner og digitalisering. Dette går utover den enkeltes rettsikkerhet, medfører at personer får sine yrkesliv satt på vent og kan gå utover rikets sikkerhet og beredskap.

Utvalget kritiserte i mars 2024 Forsvarets sikkerhetsavdeling (FSA) for ikke å sikre forsvarlig fremdrift i klareringssaker for personer med tilknytning til andre stater som var innkalt til førstegangstjeneste. To år etter er det fortsatt få tegn til bedring, jf. punkt 7.2. Utvalget har orientert Forsvarsdepartementet om bekymringene.

Samtidig ser utvalget en bekymringsfull økning i saksbehandlingstid og restanser hos NSM på feltet leverandørklarering i 2025, jf. punkt 5.2. Dersom ikke denne utviklingen snus, kan situasjonen gjøre det nødvendig for utvalget å vurdere om det dreier seg om en utilbørlig skade på samfunnets interesser. Utvalget har orientert Justis- og beredskapsdepartementet om bekymringene.

Regjeringen meddelte 19. desember 2025 at den ønsker å opprette en felles sivil-militær klareringsmyndighet, forutsatt at Stortinget samtykker. Utvalget vil holde seg orientert om arbeidet med å modernisere klareringsinstituttet.

Utvalget har gjennom sin kontroll av PST i 2025 sett flere eksempler på problemstillinger og avvik som blant annet kan knyttes til mangel på tilstrekkelige digitale verktøy for å tilrettelegge for etterlevelse av regelverkets krav. Et eksempel på dette fra 2025 er manglende revurdering av ca. 6 500 registreringer innen femårsfristen, jf. punkt 4.7.

Utvalget merker seg at Riksrevisjonen i sin rapport avgitt i desember 2025 også peker på svakheter og mangler ved dagens IT-portefølje hos PST.¹

¹ Se Riksrevisjonens Dokument 3:6 (2025-2026) Ressursbruk og effektivitet i Politiets sikkerhetstjeneste (PST) s. 16 punkt 5.5.

Tilrettelagt innhenting

Metoden innebærer at E-tjenesten kan innhente elektronisk kommunikasjon som krysser Norges grense i fiberkabler.

Metadata

Data som beskriver annen data eller som inneholder ekstra informasjon knyttet til data, for eksempel hvem som er avsender eller mottaker, kommunikasjonens størrelse, posisjon, tidspunkt eller varighet.

2.4 Utvalgets kontrollmetoder og uttalelser

En sentral del av utvalgets virksomhet er å gjennomføre inspeksjoner i EOS-tjenestene. Utvalget deler inspeksjonene i en orienteringsdel og en inspeksjonsdel. Orienteringstemaene er i hovedsak valgt av utvalget selv. Utvalget blir blant annet orientert om tjenestenes løpende virksomhet, nasjonalt og internasjonalt samarbeid, metodebruk og behandling av personopplysninger. Tjenestene bes om å orientere om forhold de mener er relevante for utvalgets kontroll, for eksempel avvik som de selv har avdekket. Utvalget stiller muntlige spørsmål på stedet og eventuelt skriftlige spørsmål i etterkant.

Utvalget har vid innsyns- og adgang rett til tjenestenes informasjon og kan søke direkte i tjenestenes systemer. Tjenestene varsles ikke om hvilke søk utvalget gjør.

Utvalget har en tematisk tilnærming til kontrollarbeidet og innretter sin kontroll ut fra vurderinger av hvor risikoen antas å være størst. Gjennom kontrollåret har utvalget konsentrert seg om bestemte temaer ved kontrollen av PST, E-tjenesten, klareringsmyndighetene og FSA.

På bakgrunn av funn i utvalgets inspeksjoner og andre undersøkelser, oppretter utvalget saker av eget tiltak. Slike saker kan også opprettes på bakgrunn av varsler eller offentlig omtale. For å opplyse saken, gjennomgår utvalget tjenestens dokumenter. Ansatte i tjenestene kan også kalles inn til samtaler. Tjenesten skal alltid få anledning til å uttale seg om spørsmål i saker som kan ende med kritikk eller meningsytringer før utvalget gir sin uttalelse.

Utvalget kan i sine uttalelser uttrykke sin mening om forhold som ligger innenfor kontrollområdet. Det kan for eksempel kritisere tjenesten dersom det er gjort feil eller dersom utvalget mener at en avgjørelse må anses ugyldig eller klart urimelig.

Dersom utvalgets undersøkelser munner ut i meningsytringer eller kritikk, blir saken omtalt i utvalgets årsmelding til Stortinget, eller i en særskilt melding.

2.5 Om behandling av klagesaker

Klager som faller inn under utvalgets kontrollområde, undersøkes i den eller de tjenestene som klagen retter seg mot. Utvalget har en lav terskel for å ta klagesaker til behandling.

Utvalgets uttalelser til klagere bør være så fullstendige som mulig, men kan ikke inneholde sikkerhetsgraderte opplysninger. Både en opplysning om at en person er overvåket og en opplysning om at en person ikke er overvåket, er sikkerhetsgradert informasjon.² Dersom utvalgets undersøkelser viser at klagerens rettigheter er krenket, kritiserer utvalget den eller de aktuelle tjenestene og informerer klageren om at klagen har gitt grunn til kritikk.³

Om utvalget mener at en klager bør gis en mer utfyllende begrunnelse, kan utvalget foreslå dette til tjenesten det gjelder, eller til overordnet departement. Utvalget er bundet av tjenestens/departementets avgjørelse om sikkerhetsgradering av begrunnelsen. Utvalget har derfor ikke lov til å gi klageren informasjon om grunnlaget for kritikken uten samtykke fra tjenesten eller overordnet departement.

2.6 Høringsuttalelser

Utvalget har i 2025 avgitt syv høringsuttalelser. Én av høringene omhandlet forslaget om en ny særlov om informasjonstilgang m.m. for Utvalget for evaluering av etterretnings-tjenesteloven. De øvrige høringene omhandlet forslag om endringer i

- i. datasenterforskriften
- ii. sikkerhetsloven § 8-4 om avgjørelse om klarering
- iii. regelverk for Diskrimineringsnemnda
- iv. ekomloven og -forskriften om utlevering av IP-data til forebygging av alvorlig kriminalitet
- v. politiregisterloven om testing og utvikling av informasjonssystemer og PSTs behandling av åpent tilgjengelig informasjon mv.
- vi. psykisk helsevernloven m.m. om utveksling av opplysninger mellom helsetjenesten og politiet og PST om personer med psykiske lidelser og antatt voldsrisiko.

Høringsuttalelsene kan leses på utvalgets nettside.⁴

2 EOS-kontrollloven § 15 første ledd andre punktum lyder slik: «Opplysning om at noen har vært gjenstand for overvåkingsvirksomhet eller ikke, anses som gradert hvis annet ikke blir bestemt».

3 Det følger av EOS-kontrollloven § 15 første ledd at det bare skal «uttales om klagen har gitt grunn til kritikk eller ikke» ved klager mot tjenestene om overvåkingsmessig virksomhet.

4 Se eos-utvalget.no/hjem/aktuelt/horingsuttalelser

2.7 Møter og ekstern virksomhet

Utvalget overleverte sin årsmelding for 2024 til Stortinget 26. mars 2025. I forbindelse med overleveringen møtte utvalgsleder første visepresident, og utvalget møtte kontroll- og konstitusjonskomiteen. Dagen etter overleveringen arrangerte utvalget sin årskonferanse, hvor temaet var «Kunstig intelligens og kontroll». Konferansen var åpen for alle og ble strømmet. På programmet sto blant annet sjefene for PST og E-tjenesten, direktøren for NSM, en representant fra det britiske kontrollorganet IPCO og en representant fra den britiske etterretningstjenesten GCHQ.

EOS-utvalget har i 2025 hatt to møter med Utvalget for evaluering av etterretningstjenesteloven. EOS-utvalget har blant annet orientert om den særskilte meldingen utvalget overleverte til Stortinget 12. november 2025.

Utvalget har i 2025 fortsatt sitt internasjonale samarbeid innenfor Intelligence Oversight Working Group (IOWG). Det har vært møter i København og i Zürich. Nytt av året er at Canadas kontrollorgan NSIRA er tatt opp som medlem. De andre EOS-kontrollorganene i gruppen er fra Sverige, Danmark, Belgia, Nederland, Sveits og Storbritannia. Under disse møtene diskuterer deltakerne ulike problemstillinger på ugradert nivå knyttet til kontrollen og kontrollmetoder.

Det er to andre etablerte, internasjonale konferanser for kontroll med etterretnings- og sikkerhetstjeneste. I 2025 deltok utvalgsleder på European Intelligence Oversight Conference (EIOC) i Zürich. Denne konferansen samler kontrollorganer fra de fleste europeiske land som har en uavhengig legalitetskontroll med EOS-tjenester.

Utvalgets nestleder deltok på International Intelligence Oversight Forum (IIOF) i Austin i USA. Dette forumet samler i tillegg til kontrollorganer også forskere, personer fra NGOer og ansatte i regjeringsapparatene og etterretningstjenester.

Utvalget hadde et møte med representanter fra Oslo tingrett, Borgarting lagmannsrett og Høyesterett 11. desember 2025.

En bredere oversikt over EOS-utvalgets eksterne virksomhet i 2025 finnes i vedlegg 1.

EOS-utvalgets leder Grete Faremo overleverte 26. mars 2025 årsmeldingen for 2024 til Stortingets første visepresident Svein Harberg (Høyre).

Foto: Peter Mydske/Stortinget

EOS-utvalgets årskonferanse 2025 samlet sjefene for EOS-tjenestene til samtale om kunstig intelligens og kontroll. Fra venstre: Arne Christian Haugstøyl, direktør for Nasjonal sikkerhetsmyndighet (NSM), Beate Gangås, sjef for Politiets sikkerhetstjeneste (PST), konferansier Siri Lill Mannes og Nils Andreas Stensønes, sjef for Etterretningstjenesten.

3.

Etterretningstjenesten

Etterretningstjenesten er Norges
utenlandsetterretningstjeneste

3.1 Generelt om kontrollen

Utvalget har i 2025 gjennomført fire inspeksjoner av E-tjenesten sentralt. Utvalget har i kontrollen hatt en spesiell oppmerksomhet på E-tjenestens bruk av kunstig intelligens. I tillegg har utvalget innsisert E-tjenestens stasjon på Ringerike.

I inspeksjonene av E-tjenesten kontrollerer utvalget særlig

- bruk av innhentingsmetoder som kan medføre inngrep overfor den enkelte
- behandling av personopplysninger
- tilrettelagt innhenting av grenseoverskridende elektronisk kommunikasjon
- om E-tjenestens stasjoner, utstyr, metoder og informasjonsinnhenting er under nasjonal kontroll
- utveksling av informasjon med innenlandske og utenlandske samarbeidspartnere
- saker som er forelagt Forsvarsdepartementet (foreleggelsessaker)⁵
- interne godkjenninger.

Utvalget har ikke rett til innsyn i særlig sensitiv informasjon i E-tjenesten.⁶ Utvalget får jevnlig oppdateringer om omfanget av informasjon i denne kategorien. Informasjon som ikke lenger blir definert som særlig sensitiv, blir gjort tilgjengelig for utvalget.

3.2 Tilrettelagt innhenting

Utvalget skal føre løpende kontroll med E-tjenestens etterlevelse av reglene i etterretningstjenesteloven om tilrettelagt innhenting av grenseoverskridende elektronisk kommunikasjon. Reglene trådte i kraft 1. oktober 2023. E-tjenesten har etter dette kunnet bruke metoden tilrettelagt innhenting (TI) til etterretningsproduksjon.

TI-systemet har i 2025 fortsatt vært i en byggefase og under utvikling, men har samtidig blitt benyttet til innsamling av data og søk i metadata. Anskaffelsen av TI-systemet er planlagt sluttført i løpet av 2026. Utvalget har tidligere bedt E-tjenesten om å utvikle funksjonalitet som legger til rette for utvalgets kontroll av TI i sine systemer, slik etterretnings-tjenesteloven § 7-11 forutsetter.⁷ Utvalget har i 2025 fulgt opp videreutviklingen av denne kontrollfunksjonaliteten.

Utvalgets kontroll har vært mer omfattende enn i tidligere år. Den har vært rettet både mot testingen og utviklingen av TI og mot E-tjenestens operative bruk av metoden. Blant annet har utvalget undersøkt tjenestens lagring av metadata basert på domstolens tillatelser til å speile data. Utvalget har undersøkt E-tjenestens bruk av Sjef E-tjenestens (Sjef Es) hastekompetanse til å gjennomføre TI-aktivitet og E-tjenestens TI-aktivitet etter ordinære tillatelser gitt av domstolen. Undersøkelsene har vært rettet både mot søk i lagrede metadata, og innhenting og lagring av innholdsdata.

Gjennom kontrollen har utvalget gjort seg erfaringer med E-tjenestens bruk av TI og lovgrunnlaget for metoden. Enkelte sider ved etterretningstjenestelovens utforming byr på kontrollmessige utfordringer i møte med E-tjenestens

⁵ Etter etterretningstjenesteloven § 2-5.

⁶ Se EOS-utvalgets årsmelding for 2013-2014 (Dokument 7:3 – 2013-2014) s. 31 punkt 2.2, samt Dokument nr. 16 (1998-99), Innst. S. nr. 232 (1998-99) og referat og vedtak i Stortinget 15. juni 1999. I plenarvedtaket i 1999 vedtok Stortinget at det skulle gjelde en særskilt prosedyre for tvist om innsyn i E-tjenestens dokumenter. Bakgrunnen for vedtaket er den særlige sensitiviteten som knytter seg til enkelte av E-tjenestens kilder, identiteten til personer i okkupasjonsberedskapen og spesielt sensitive opplysninger mottatt fra utenlandske samarbeidende tjenester. EOS-utvalget ba i 2013 Stortinget avklare om utvalgets innsynsrett slik den er nedfelt i lov og instruks skal gjelde fullt ut også for E-tjenesten, eller om Stortingets vedtak fra 1999 skal opprettholdes. På Stortingets anmodning ble spørsmålet behandlet i rapporten fra Evalueringsutvalget for EOS-utvalget, som ble avgitt til Stortinget 29. februar 2016, se Dokument 16 (2015-2016). Ved behandlingen av rapporten fra Evalueringsutvalget i 2017, ble begrensningen i innsyn i «særlig sensitiv informasjon» opprettholdt, men uten at lovteksten ble endret.

⁷ Se årsmeldingen for 2024 punkt 4.3.

Særlig sensitiv informasjon

Med særlig sensitiv informasjon, jf. E-tjenestens Retningslinjer for behandling av særlig sensitiv informasjon, menes:

1. Identiteten til E-tjenestens og utenlandske partners menneskelige kilder.
2. Identiteten til utenlandske partners særskilt beskyttede tjenestemenn.
3. Personer og operative planer i okkupasjonsberedskapen.
4. E-tjenestens og/eller utenlandske partnere særlig sensitive utenlands-operasjoner som ved kompromittering
 - a. alvorlig kan skade forholdet til fremmed makt grunnet operasjonens politiske risiko, eller
 - b. kan medføre alvorlig skade eller tap av liv for eget personell eller tredjepersoner.

Etterretnings- produksjon

Å sette sammen og analysere innhentet informasjon til etterretningsformål.

Speiling

Speiling innebærer at E-tjenesten mottar en kopi av data som krysser grensen gjennom de utvalgte kablene. Disse speilede dataene er utgangspunktet for videre bearbeiding i tråd med etterretningstjenesteloven, slik som lagring av metadata fra trafikken.

bruk av metoden. Utvalget fremhevet dette i den særskilte meldingen omtalt i punkt 3.2.1 nedenfor. Utvalget vil fortsette kontrollarbeidet tilknyttet disse problemstillingene i 2026.

3.2.1 Særskilt melding om E-tjenestens ulovlige lagring av data fra TI

EOS-utvalget overleverte 12. november 2025 en særskilt melding til Stortinget om E-tjenestens ulovlige lagring av data ved bruk av TI (Dokument 7:1 (2025-2026)). Ved bruk av TI har E-tjenesten anledning til fortløpende å lagre metadata fra grensekryssende elektronisk kommunikasjon i bulk, på visse vilkår. Metadataene kan lagres i opptil 18 måneder, og E-tjenesten kan med rettens tillatelse senere søke i disse dataene. Retten kan også gi E-tjenesten tillatelse til å lagre innholdsdata fremover i tid fra det tidspunktet retten bestemmer. Lagring av innholdsdata skal skje målrettet basert på domstolens tillatelse, og det er ikke adgang til å lagre innholdsdata i bulk slik det er for metadata.

Utvalget kritiserte i den særskilte meldingen E-tjenesten for å ha lagret emnefelt fra e-post i bulk i metadataalageret. Emnefelt i e-post er etter både tjenestens og utvalgets syn innholdsdata, og lagringen var dermed i strid med loven. Utvalget viste til at skillet mellom lagring av metadata i bulk og spisset lagring av innholdsdata er en grunnleggende rettssikkerhetsmekanisme. Utvalget kritiserte E-tjenesten for at arbeidet med å forhindre denne ulovlige lagringen var mangelfullt. E-tjenesten hadde ikke i tilstrekkelig grad iverksatt tiltak for å sikre etterlevelse av etterretningstjenesteloven i systemet som lagret metadata. Utvalget påpekte at det kunne forventes at tjenesten raskere vurderte behovet for å iverksette tiltak for å forhindre ulovlig lagring av metadata enn det som ble gjort i saken.

Grete Faremo overleverte EOS-utvalgets 13. særskilte melding til Stortinget til stortingspresident Masud Gharahkhani 12. november 2025. Foto: Peter Mydske/Stortinget

I meldingen pekte utvalget på kontrollmessige utfordringer knyttet til utformingen og innholdet i dagens lovpålagte liste over hvilke typer metadata som kan lagres. Utvalget løftet frem at lovens skille mellom metadata og innholdsdata gir utfordringer for utvalgets kontroll, og at utvalget vil arbeide videre med disse problemstillingene fremover.

3.2.2 Tvil om rett person besluttet hastekompetanse for bruk av TI

I en sak der E-tjenesten benyttet hastekompetansen for TI, ble beslutningen fattet av en stedfortreder for Sjef E. Utvalget uttalte at E-tjenesten burde vurdere å tydeliggjøre den interne stedfortrederfunksjonen knyttet til bruken av hastekompetansen for TI slik at det ikke er tvil om at stedfortrederen faktisk har lovlig adgang til å beslutte hastekompetanse. Utvalget forutsatte at det ved fremtidige hastebeslutninger på en enkel måte ville kunne kontrollere at kompetansekravet var oppfylt.

3.2.3 Ulovlig testaktivitet i TI-systemet

Etterretningstjenesteloven setter grenser for hvordan E-tjenesten kan bruke TI-data til testing og stiller krav til fremgangsmåte. Ved en feil hadde E-tjenesten iverksatt en testinnsamling mot reelle data fra TI-metoden i stedet for testdata brukt til simulering. Utvalget kritiserte E-tjenesten for å ha drevet testaktivitet i strid med loven, men bemerket at lovbruddet var lite alvorlig. Innsamlingen var gjort mot en e-postadresse som var opprettet kun for testformål og kontrollert av E-tjenesten. Det var heller ikke samlet inn noe data fra e-postadressen. E-tjenesten har senere innført kontrollmekanismer som etter utvalgets vurdering vil bidra til å forhindre slike feil i fremtiden.

3.3 Behandling av fortrolig kommunikasjon mellom advokat og klient

E-tjenesten har som hovedregel ikke lov til å behandle opplysninger som omfatter fortrolig kommunikasjon med særlige yrkesutøvere. Unntak gjelder tilfeller der det er strengt nødvendig at hensynene som begrunner vernet av fortrolig kommunikasjon viker for nasjonale sikkerhetsinteresser. I slike tilfeller må beslutningen treffes av Sjef E etter en særskilt fremgangsmåte, jf. etterretningstjenesteloven § 9-5.

E-tjenesten hadde behandlet fortrolig kommunikasjon mellom en norsk advokat og advokatens klient. Dette var gjort uten beslutning fra Sjef E, og uten at lovens øvrige krav til fremgangsmåte var fulgt. Utvalget påpekte at gode rutiner er avgjørende for å sikre at E-tjenestens oppgaveutførelse skjer i

Bulk

Innsamling av store datamengder der en vesentlig andel av informasjonen anses å være irrelevant for etterretningsformål.

tråd med loven. Utvalget kritiserte E-tjenesten for å behandle fortrolig kommunikasjon i strid med loven. E-tjenesten sa at opplysningene ville bli slettet.

3.4 E-tjenestens og PSTs innhenting og utlevering av opplysninger om en norsk borger

I en sak delte PST opplysninger om en norsk borger med en utenlandsk tjeneste, jf. punkt 4.5.

Det var E-tjenesten som videreformidlet opplysningene fra PST til den utenlandske tjenesten. Samtidig hadde E-tjenesten delt egen informasjon og bedt den utenlandske tjenesten om å avstå fra operasjonelle handlinger som kunne påvirke E-tjenestens metodebruk. Utvalget ba E-tjenesten redegjøre for kontakten med den utenlandske tjenesten, med utgangspunkt i kravene som etterretningstjenesteloven § 10-6 stiller til E-tjenestens opptreden som informasjonsformidler. Etterretningstjenesteloven § 10-6 forutsetter blant annet at E-tjenesten i rollen som informasjonsformidler ikke «legger til egen informasjon eller ber mottakeren om å handle på en bestemt måte i lys av opplysningene». Etter tilbakemeldingen fra E-tjenesten var utvalget i utgangspunktet enig i at E-tjenestens rolle som informasjonsformidler ikke stengte for tjenestens oppgaveløsning innenfor eget mandat. Samtidig understreket utvalget at det er viktig at E-tjenesten klargjør for mottakere når tjenesten opptrer som informasjonsformidler og når den opptrer innenfor eget mandat.

Det var også et tema i saken om det forelå en gyldig godkjenning fra Sjef E for den konkrete metodebruken mot den norske statsborgeren i utlandet.⁸ E-tjenesten mente at Sjef Es årlige innhentingsplan for den aktuelle metoden var et tilstrekkelig og gyldig beslutningsgrunnlag. Utvalget var uenig og mente metodebruken forutsatte en konkret beslutning om den aktuelle saken fra Sjef E, slik den årlige innhentingsplanen for metoden eksplisitt la til grunn.

3.5 E-tjenestens rutiner ved innhentingssamarbeid med partner

Utvalget stilte spørsmål til E-tjenesten om hvilke rutiner tjenesten har dersom tjenesten utleverer informasjon til en partner for at partneren skal gjøre innsamling på vegne av E-tjenesten. Vilårene for å benytte inngripende metoder i etterretningstjenesteloven må være oppfylt, selv om det er partner som står for innsamlingen.

På bakgrunn av E-tjenestens svar gikk utvalget gjennom tjenestens rutiner for å starte og avslutte slik innhenting. Utvalget gikk også gjennom tjenestens rutiner for å registrere avvik. Utvalget mente at det må kunne forventes en tilnærmet sanntidig avslutning av partners innhenting mot målet, så ikke partneren innhenter informasjon i strid med etterretnings-tjenesteloven på vegne av E-tjenesten.

Utvalget uttalte at etterretningstjenesteloven regulerer bruk av inngripende metoder, ikke resultatet, og at bruk av inngripende metoder uten at lovens vilkår er oppfylt er et lovbrudd, uavhengig av resultatet fra innhenting. At det ikke blir innsamlet noe informasjon, vil redusere alvorlighetsgraden.

Utvalget uttalte at partner bør rapportere avvik til E-tjenesten dersom den har brukt inngripende metoder mot et mål, i strid med anmodninger fra tjenesten. På denne måten gis E-tjenesten mulighet til å identifisere og utbedre svakheter ved eget system. EOS-utvalgets mulighet til å kontrollere om norske borgeres rettigheter har blitt brutt blir også enklere ved slik rapportering.

Med henvisning til EOS-kontrolloven § 14 tredje ledd siste punktum oppfordret utvalget E-tjenesten til å foreta «forbedringer i administrative ordninger og rutiner» for å «lette kontrollen» og å «verne mot at noens rettigheter krenkes», ved å

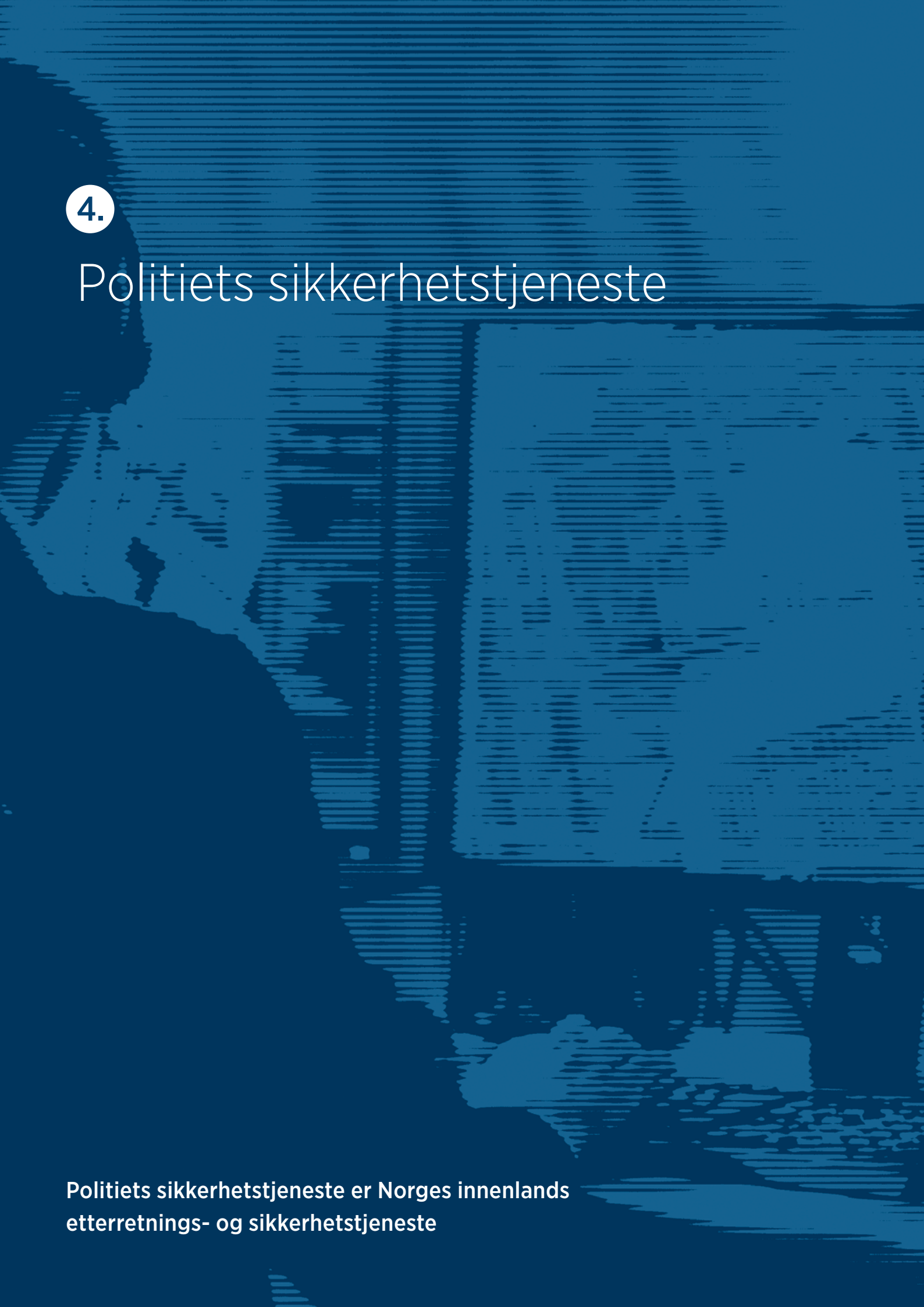
- i. sikre nær sanntidig avslutning av partners innhenting mot et mål
- ii. sørge for at bruk av inngripende metoder mot et mål i strid med etterretningstjenesteloven registreres som et avvik, selv om metodebruken har vært uten resultater
- iii. sikre partnerrapportering om avvik.

Utvalget ba om å bli holdt orientert om de forbedringene tjenesten opplyste å være i gang med.

3.6 Klagesaker

Utvalget har i 2025 tatt tre klager rettet mot E-tjenesten til behandling. De tre klagen var også rettet mot andre EOS-tjenester. Utvalget avsluttet i 2025 tre saker uten kritikk av E-tjenesten.

8 Se etterretningstjenesteloven §§ 6-12 og 6-13.

4.

Politiets sikkerhetstjeneste

Politiets sikkerhetstjeneste er Norges innenlands
etterretnings- og sikkerhetstjeneste

4.1 Generelt om kontrollen

I 2025 har utvalget gjennomført fire inspeksjoner av Den sentrale enhet (DSE) i PST. I tillegg er PST-enhetene i Møre og Romsdal og Øst politidistrikt kontrollert.

I inspeksjonene av PST kontrollerer utvalget særlig tjenestens

- behandling av personopplysninger
- nye og avsluttede forebyggende saker, avvergende etterforskningsaker og etterforskningsaker
- bruk av skjulte tvangsmidler
- kildeføring
- utveksling av informasjon med innenlandske og utenlandske samarbeidspartnere.

Ved årets inspeksjoner av DSE har utvalget konsentrert seg om internkontrollen i PST, med utgangspunkt i kravene som politiregisterloven og politiregisterforskriften stiller til tjenestens behandling av personopplysninger.

4.2 Undersøkelse av PSTs bruk av skjulte tvangsmidler og advokatordningen etter straffeprosessloven § 100 a

4.2.1 Innledning

I motsetning til politiet ellers, kan PST med rettens tillatelse bruke skjulte tvangsmidler i sin forebyggende virksomhet, jf. politiloven § 17 d. Mistankekravet etter denne bestemmelsen er «grunn til å undersøke om noen forbereder en handling» – altså lavere enn straffeprosesslovens krav om «skjellig grunn til mistanke» ved etterforskning. De straffbare handlingene som tillater bruk av skjulte tvangsmidler er listet opp i bestemmelsen og gjelder alvorlig kriminalitet, som terrorforbrytelser og ulovlig etterretningsvirksomhet. Retten kan gi tillatelse til tvangsmiddelbruk for opptil seks måneder om gangen, jf. politiloven § 17 e første ledd. Dette er et lengre tidsrom enn hva som tillates for bruk av tvangsmidler i etterforskning.⁹

Begrunnelsen for dette er at det forebyggende arbeidet ofte har et lengre tidsperspektiv enn tilsvarende bruk av tvangsmidler i etterforskning.

4.2.2 Gjennomføringen av undersøkelsen

Utvalget har undersøkt resultatet av PSTs begjæringer til retten om skjult tvangsmiddelbruk i forebyggende saker og etterforskningsaker, inkludert avvergende etterforskning. Undersøkelsen har basert seg på alle kjennelser fra Oslo tingrett om bruk av skjulte tvangsmidler i saker om kontraetterretning og kontraterror i en avgrenset tidsperiode de siste årene. I tillegg har utvalget undersøkt merknadene og eventuelle anker som de offentlige advokatene har fremsatt. Advokaten skal ivareta interessene til den tvangsmiddelet er rettet mot, uten å ha kontakt med vedkommende. Advokaten skal også ivareta tredjepersoners interesser.

4.2.3 Funn fra undersøkelsen

91 prosent av begjæringene som ligger til grunn for kjennelsene gjennomgått i undersøkelsen knytter seg til PSTs forebyggende arbeid. Forutsetningen i forarbeidene til politiloven § 17 d var at tjenesten i «meget begrenset utstrekning» skulle få tillatelse til å bruke skjulte tvangsmidler i sitt forebyggende arbeid.¹⁰ Under behandlingen av lovforslaget i Stortinget ble det uttalt at de strenge vilkårene ville gjøre bruk av skjulte tvangsmidler i forebyggende saker til en sikkerhetsventil, som bare skulle brukes dersom reglene om etterforskning ikke kunne brukes.¹¹

PST har bedt utvalget om å ta inn tjenestens merknad til undersøkelsen av PSTs bruk av skjulte tvangsmidler i årsmeldingen. Denne er tatt inn i vedlegg 2.

4.2.4 Særlige funn knyttet til advokatordningen

Utvalget har merket seg at de offentlige advokatene har få innvendinger til begjæringene. I 84 prosent av tilfellene hadde advokaten ingen innvendinger.¹² Kun i seks prosent av tilfellene motsatte advokaten seg begjæringen helt, og delvis kun i ti prosent av tilfellene. Innvendingene de offentlige advokatene

⁹ Se for eksempel straffeprosessloven § 202 a sjettedde ledd som slår fast at kameraovervåking maksimalt kan tillates i fire uker om gangen.

¹⁰ Ot. prp. nr. 60 (2004-2005) s. 12 og 112.

¹¹ Innst. O. nr. 113 (2004-2005) s. 35.

¹² En tilsvarende undersøkelse i 2006 som gjaldt etterforskningsaker, viste at advokatene motsatte seg begjæringen i 45 prosent av tilfellene.

Forebyggende sak (f-sak)

Sak opprettet for å undersøke om noen forbereder et straffbart forhold som PST har til oppgave å forebygge.

Avvergende sak

Sak opprettet for å avverge at det blir begått en straffbar handling som faller inn under PSTs ansvarsområde.

Etterforsknings sak (e-sak)

Sak opprettet for å undersøke et straffbart forhold som faller inn under PSTs ansvarsområde.

Skjulte tvangsmidler

Lovregulerte politimetoder som brukes uten at personen metodebruken retter seg mot kjenner til det. Eksempler er hemmelig ransaking, kommunikasjonskontroll, kameraovervåking og dataavlesning.

Offentlige advokater

Når retten behandler og avgjør saker om bruk av skjulte tvangsmidler eller etterforskningskritt, i forebyggende eller avvergende øyemed, har mistenkte etter straffeprosessloven § 100 a første ledd rett til å få oppnevnt en offentlig advokat.

fremsatte, gikk blant annet ut på varigheten av tillatelsen til tvangsmiddelbruken, eller at inngrepet var uforholdsmessig – for eksempel fordi det kunne ramme tredjepersoner.

To prosent av avgjørelsene fra tingretten ble anket. I én av sakene anket PST fordi tjenesten mente perioden for bruk av tvangsmiddelet som tingretten hadde tillatt, var for kort. Tjenesten fikk medhold i lagmannsretten. De øvrige ankene kom fra de offentlige advokatene. Ankene omhandlet spørsmål om tvangsmiddelbruken var i strid med forbudet mot avlytting av privat hjem, varigheten av tvangsmiddelbruken og at det var for lite konkret informasjon til å begrunne tvangsmiddelbruken. Flere av ankene gjaldt mindreårige. Advokatene vant ikke fram med noen av ankene i sakene som ble undersøkt.

Undersøkelsen viste at forutsetningen i straffeprosessloven § 100 a om at samme advokat så langt som mulig skal oppnevnes når PST begjærer forlenget eller utvidet tvangsmiddelbruk, sjelden ble oppfylt.

4.3 Bruk av skjulte tvangsmidler

4.3.1 Opplysning av saker for retten og etableringen av erfaringsarkiv

PST legger frem informasjonen som danner grunnlaget for rettens avgjørelse der tjenesten begjærer bruk av skjulte tvangsmidler. Mye av grunnlagsdokumentasjonen unntas fordi den anses sensitiv. Dette legger et stort ansvar på tjenesten for å sørge for sakens opplysning. Utvalget mener at det er grunnleggende for rettsikkerheten at PST beskriver sakens faktiske forhold så langt dette lar seg gjøre i ugradert form, tydeliggjør opplysningers eventuelle usikkerhet og klart skiller mellom vurderinger og faktiske opplysninger. Utvalget har i 2025 undersøkt om tjenestens retningslinjer på dette området ivaretar disse hensynene og har ikke funnet grunn til å kritisere PST.

Tidligere forvaltet EOS-utvalget et erfaringsarkiv over tidligere rettsavgjørelser til bruk for offentlige advokater og dommere. Arkivet ble utviklet i 2006 som en følge av at det ble lite brukt og at ajourholdet var ressurskrevende for PST.¹³

På spørsmål fra utvalget, opplyste PST at tjenesten i 2025 arbeidet for å få på plass et oppdatert og utfyllende erfarings-

arkiv over sikkerhetssaker til bruk for de offentlige advokatene og dommere. Domstolene hadde bedt om erfaringsarkivet og arbeidet ble gjort i løpende dialog med disse. Utvalget uttalte at aktørenes tilgang på relevant og oppdatert informasjon er en forutsetning for en opplyst rettsprosess, og at PSTs innsats for å få dette på plass er et viktig bidrag for å ivareta rettsikkerheten i disse sakene.

4.3.2 Manglende informasjon til retten om skjult kameraovervåkning

Utvalget ber regelmessig om å få fremlagt kjennelser fra saker der PST har fått tillatelse til skjult kameraovervåkning. Samtidig ber utvalget om å få se bilder som viser kamerautsnittet fra overvåkingen.

I en sak oppdaget utvalget at kamerautsnittet viste et sosialt møtepunkt som ikke var omtalt i kjennelsen og stilte spørsmål til PST. PST mente at det var nødvendig å ha med det sosiale møtepunktet i kamerautsnittet og begrunnet hvorfor. PSTs begjæring til retten inneholdt imidlertid ingen opplysninger om at det sosiale møtepunktet var en del av kameraovervåkingen og heller ingen redegjørelse for hvorfor PST mente dette var nødvendig. Uten denne informasjonen, var domstolen avskåret fra å vurdere om det var nødvendig og forholdsmessig å inkludere det sosiale møtepunktet i kameraovervåkingen. Utvalget kritiserte PST for manglende informasjon til retten om hva kamerautsnittet ville omfatte.

4.3.3 Bruk av skjulte lydopptak av samtaler der tjenestene selv er deltakere

Utvalget har vurdert om PST og E-tjenesten har tilstrekkelig hjemmel i henholdsvis politiregisterloven og etterretningstjenesteloven til å bruke skjulte lydopptak av samtaler som tjenestene selv deltar i. Det er snakk om opptak av disse samtalene for å ivareta sikkerhetsmessige hensyn eller sikre dokumentasjon og krav til opplysningenes kvalitet.

Å gjøre skjulte lydopptak av samtaler man selv deltar i er ikke straffbart, jf. straffeloven § 205 første ledd bokstav a. Dette betyr likevel ikke at myndighetene vil kunne gjennomføre skjulte lydopptak av samtaler med privatpersoner basert på alminnelig handlefrihet. Bakgrunnen for dette er at skjulte lydopptak av samtaler utgjør et inngrep i personvernet, som krever et rettslig grunnlag, jf. Grunnloven § 113.

Utvalget kom frem til at behandlingsreglene for PST syntes å være tilstrekkelig klare, tilgjengelige og forutsigbare til å åpne

¹³ Se dokument nr. 20 (2006-2007) s. 8.

Sikkerhetssaker

Sikkerhetssaker er saker som berører grunnleggende nasjonale interesser. Dette omfatter kjennelser om hvorvidt PST får bruke skjulte tvangsmidler i etterforskning, forebyggende og avvergende øyemed, samt kjennelser om å nekte innsyn etter straffeprosessloven § 242.

for behandling av opplysninger i form av skjulte lydopptak, i ovennevnte tilfeller. Forutsetningen er at bruken av slike skjulte lydopptak har et legitimt formål, og at den ikke er uforholdsmessig inngripende i det konkrete tilfellet.

4.4 Behandling av kommunikasjon mellom advokat og klient

Utvalget fant at PST hadde brutt sletteplikten for opplysninger om samtaler mellom advokat og klient innhentet ved kommunikasjonskontroll.

Utvalget fant metadata knyttet til flere hundre samtaler mellom advokat og klient. Det ble også gjort funn av metadata knyttet til kommunikasjon mellom lege og pasient. Ved ett tilfelle ble det funnet helseinformasjon knyttet til samtaler med offentlig ansatte.

Dette er opplysninger som det etter straffeprosessloven §§ 117–120 og 122 ikke vil kunne kreves vitneforklaring om, også omtalt som vitneforbud. Utvalget kritiserte PST for brudd på beslagsforbud og sletteplikt etter straffeprosessloven §§ 204 og 216 g annet ledd. PST opplyste til utvalget i desember 2025 at opplysningene var slettet.

4.5 PSTs og E-tjenestens innhenting og utlevering av opplysninger om en norsk borger

PST har hjemmel til å utlevere opplysninger til utenlandske tjenester for å avverge eller forebygge lovbrudd, eller dersom det er nødvendig for å verifisere opplysningene. Forutsetningen er at PST har gjort en konkret nødvendighets- og forholdsmessighetsvurdering av utleveringen og nærmere bestemte vilkår er oppfylt. Det skal blant annet legges særlig vekt på om opplysningene «formidles til en mottaker som er underlagt taushetsplikt, hvordan det kan forventes at mottaker benytter opplysningene og om opplysningene etter sin art eller kilde er beheftet med usikkerhet».¹⁴

PST delte opplysninger om en norsk borger med en utenlandsk tjeneste, under forutsetning om at informasjonen fra PST kun skulle brukes for etterretningsformål. Tjenesten anså utleveringen av opplysninger i saken som nødvendig, relevant og forholdsmessig, og mente at tilstrekkelig grundige vurderinger av eventuelle menneskerettslige konsekvenser var foretatt i forkant av utleveringen.

Opplysninger i saken antydte at den utenlandske tjenesten brøt PSTs forutsetninger for delingen. Utvalget uttrykte begrunnet tvil til om forholdsmessighetsvurderingen tjenesten hadde gjort i saken var grundig nok. Blant annet gjaldt dette

14 Se politiregisterloven § 27 tredje ledd, jf. § 22 første ledd siste punktum, jf. politiregisterforskriften § 9-9 tredje og fjerde ledd.

vurderingen av risikoreduserende tiltak og hvordan mottaker-tjenesten kunne forventes å bruke opplysningene. Dette var blant annet sett hen til tidligere kritiske merknader fra utvalgets side til informasjonsutveksling og samarbeid med den aktuelle utenlandske tjenesten.¹⁵

Det var E-tjenesten som videreformidlet opplysningene fra PST til den utenlandske tjenesten. Utvalget ba i samme sak E-tjenesten om å redegjøre for kontakten tjenesten hadde hatt med den utenlandske tjenesten, jf. punkt 3.4.

4.6 Samarbeid og informasjonsutveksling mellom PST og Tolletaten

Utvalget fører kontroll med EOS-tjenestenes informasjonsutveksling med andre offentlige myndigheter. I 2025 stilte utvalget spørsmål ved Tolletatens utlevering av ANPR-data fra Tolletatens skiltgjenkjenningssystem til PST med henvisning til feil hjemmel. Da Tolletaten utleverte dataene viste etaten til bestemmelsen om deres alminnelige utleveringsadgang til offentlige myndigheter og ikke særbestemmelsen om ANPR-data, som er strengere.¹⁶ ANPR-data anses som personopplysninger fordi opplysningene kan knyttes til eier av kjøretøyet. Hovedregelen er at ANPR-data ikke skal utleveres til andre offentlige myndigheter, med mindre nærmere angitte vilkår er oppfylt og Tolletaten har foretatt en konkret forholdsmessighetsvurdering av utleveringen. Utvalget uttalte til Tolletaten at det var uenig i etatens vurdering av at adgangen til å dele ANPR-data med PST var like vid som etatens adgang til utlevering av andre opplysninger til politiet og PST innenfor Tolletatens forvaltningsområde¹⁷. Videre uttalte utvalget at det utenfor Tolletatens forvaltningsområde må foretas en konkret forholdsmessighetsvurdering når ANPR-data skal deles med PST. Utvalget orienterte PST om sitt syn.

4.7 Manglende revurdering av personopplysninger

PST skal gjennomgå og revurdere behovet for å beholde opplysninger tjenesten har registrert i sin forebyggende virksomhet, utenfor forbyggende sak, når det har gått fem år fra registreringstidspunktet.¹⁸ Dette gjelder der det ikke er registrert nye opplysninger om vedkommende i løpet av de fem årene. Utvalget har i sin kontrollvirksomhet funnet gjentatte avvik hos PST i etterlevelsen av kravet om revurdering.¹⁹ Avvikene har flere ganger skyldtes feil ved, eller mangel på, tilstrekkelige digitale verktøy som kan tilrettelegge for etterlevelse av regelverkets krav.

Under en inspeksjon i mai 2025 demonstrerte PST en kontrollfunksjonalitet i et av sine systemer for utvalget. Dette inkluderte et script som omhandlet registreringer som ikke var revurdert etter femårsregelen. Demonstrasjonen viste at det på inspeksjonstidspunktet var over 6500 registreringer som manglet revurdering. Etter spørsmål fra utvalget, informerte PST i august 2025 om at tjenesten hadde iverksatt tiltak og redusert antallet registreringer som manglet revurdering til rundt 2000. Utvalget mente at det store antallet avvik likevel var kritikkverdig og uttalte at det uten regelmessig revurdering var stor fare for at opplysninger forble lagret lenger enn nødvendig, i strid med politiregisterloven § 50. I løpet av høsten fikk PST på plass en automatisk løsning, som bidro til å forenkle arbeidet med å fange opp registreringer til rettidig revurdering. I desember 2025 opplyste PST til utvalget at tjenesten per dato var å jour med revurderingene.

Feil ved den digitale løsningen var også årsaken til et avvik PST orienterte utvalget om i 2023, der et stort antall positive kontakter ikke ble revurdert. Utvalget kritiserte PST for avviket og for at tjenestens interne rutiner på dette punktet ikke var i samsvar med regelverket. Høsten 2024 kontrollerte utvalget om tjenesten hadde rettet opp avviket etter kritikken fra utvalget. Som en følge av dette avdekket PST en ny feil i

15 Se EOS-utvalgets årsmelding for 2020 kapittel 4.2 side 18-19.

16 Tolletaten viste ved utleveringen til vareførselsforskriften § 7-11-1 annet ledd bokstav f annet punktum. Den riktige hjemmelen er vareførselsforskriften § 8-9-1 første ledd bokstav f annet punktum. Bokstav f i de to bestemmelsene er likelydende, men deres utgangspunkt er forskjellige.

17 Tolletatens forvaltningsområde er regelverket for toll og grensekryssende vareførsel, og omfatter blant annet å hindre at ulovlige og farlige varer som narkotika og våpen krysser Norges grenser.

18 Jf. politiregisterforskriften § 22-3 tredje ledd første punktum.

19 Se for eksempel årsmeldingene for 2013–2017, 2021 og 2024.

ANPR

Automatisk skiltgjenkjenning (automatic number plate recognition – ANPR) brukes for å overvåke og innhente opplysninger om grenseoverskridende trafikk på landeveien og ferjeterminaler, og er hjemlet i vareførselsloven § 8-9.

Script

Et program som benyttes jevnlig for å finne informasjon av en spesiell type eller lage faste oversikter. Det kan for eksempel være oversikt over registreringer som er modne for en manuell gjennomgang jf. kravet til PSTs femårs-evaluering, eller statistikk over forskjellige typer informasjon eller aktiviteter.

Positive kontakter

En person som i kraft av sitt yrke eller som ved å melde inn et forhold har gitt informasjon til PST.

den tekniske løsningen, som medførte at positive kontakter fortsatt ikke ble revurdert i tråd med regelverket. De interne rutineene var uendret. Ved sakens avslutning i 2025 kritiserte utvalget PST for det nye avviket, for manglende retting av det tidligere avviket og for at tjenesten ikke hadde endret sine interne rutiner. Utvalget forutsatte at PST selv kontrollerte at endringer som ble gjort for å tilfredsstille lovens krav faktisk fungerte. PST opplyste at avviket var rettet opp og at de interne rutineene ville bli revidert.

Gjennom sin kontroll i 2025 fant utvalget nye tilfeller av registreringer av døde personer som ikke var blitt revurdert. Utvalget kritiserte PST i 2016 for manglende revurdering og for å ha behandlet opplysninger om registrerte i flere år etter deres død uten at dette var nødvendig. Den gang opplyste PST at tjenesten arbeidet med en teknisk løsning for å sikre at registreringer ble revurdert kort tid etter at tjenesten fikk inn opplysninger om registrerte personers dødsfall. Et nytt script som skulle sørge for dette ble tatt i bruk 1. januar 2017. Da utvalget i 2025 stilte spørsmål om de nye tilfellene av registrerte døde personer uten revurdering, opplyste PST at avvikene delvis skyldtes feilregistrering og delvis en feil i nevnte script. Feilen medførte at opplysninger om døde personer som var registrert både i og utenfor sak, ikke ble flagget for revurdering ved bekreftet dødsfall. Utvalget kritiserte tjenesten på nytt, men merket seg at PST hadde fulgt opp avvikene, funnet feilkilden og rettet opp feilene. Utvalget la til grunn at PST ville undersøke om feilene gjaldt flere registreringer enn de utvalget konkret hadde tatt opp.

4.8 Spredning av tilgangsbegrenset informasjon på PSTs intranett

PST publiserte en artikkel på sitt intranett som inneholdt opplysninger som stammet fra tjenestens kildeføring av en tidligere kilde. Slike opplysninger skal være tilgangsbegrenset og underlagt streng tilgangsstyring internt i PST.

Tilgjengeliggjøringen manglet rettslig grunnlag og utgjorde et avvik på personopplysningssikkerheten. Utvalget tok opp det særskilte vernet kildeopplysninger er underlagt. PST fikk kritikk både for brudd på reglene om tilgangsbegrensning av kildeopplysninger og reglene om taushetsplikten internt om «noens personlige forhold» og særlige kategorier personopplysninger etter politiregisterloven § 7. Utvalget la til grunn at PST fjernet opplysningene fra intranettet og iverksatte tiltak for å redusere risikoen for negative konsekvenser for den tidligere kilden.

PST opplyste at tjenesten så alvorlig på avviket, og at dette

hadde gitt læringspunkter til det løpende internkontrollarbeidet i tjenesten.

Utvalget fant to måneder etter uttalelsen at artikkelen fortsatt var tilgjengelig på intranettet og tok dette opp med PST. Utvalget understreket sin forventning om snarlig oppfølging fra tjenestens side når alvorlige avvik blir identifisert.

I nytt svar opplyste PST å ha fjernet den aktuelle artikkelen kort etter utvalgets etterfølgende kontroll, samt å ha gjort en større og grundigere gjennomgang av alle tilsvarende artikler for å kvalitetssikre at disse ikke inneholdt kildeopplysninger. Tjenesten har i ettertid opplyst at teknologiske utfordringer underveis medførte at det tok tjenesten noe lengre tid å få rettet opp i det kritikkverdige forholdet.

4.9 Avvikshåndtering

Til nytte for utvalgets kontroll, informerer PST rutinemessig om avvik tjenesten selv har oppdaget og hvordan disse følges opp. Under en inspeksjon i 2024 informerte PST om to avvik knyttet til bruk av skjulte tvangsmidler, som utvalget fant grunn til å stille nærmere spørsmål om håndteringen av.

I det ene tilfellet hadde PST koblet opp kommunikasjonsavlytting på flere personer på bakgrunn av en hastebeslutning som kun gjaldt innhenting av historiske trafikkdata. Avviket ble varslet for sent til beslutningstaker internt i tjenesten, og nødvendige strakstiltak ble derfor først iverksatt etter et døgn.

I det andre tilfellet ble det innhentet historiske trafikkdata fra en person som ikke var omfattet av hastebeslutningen. Da feilen ble oppdaget, brukte tjenesten over to måneder på å behandle den feilinnhentede informasjon i tråd med politiregisterlovens krav.

Utvalget kritiserte i 2025 PST for håndteringen av begge avvikene.

4.10 Klareringsmyndigheten i PST

4.10.1 Tilknytning til enkelte stater

Utvalget har undersøkt PSTs behandling av klareringssaker der tilknytning til land av høy sikkerhetsmessig betydning²⁰ er vurdert.

En person kan bare klareres dersom det ikke finnes grunn til å tvile på at personen er sikkerhetsmessig skikket. I vurderingen

20 NSM utarbeider sikkerhetsmessige vurderinger av relevante staters betydning for norske sikkerhetsinteresser i klareringssaker, jf. klareringsforskriften § 18. Utvalgets undersøkelse omfattet tre av statene som er omtalt i PSTs nasjonale trusselvurdering: Russland, Kina og Iran.

skal det legges vekt på forhold som er relevante for personens pålitelighet, lojalitet og dømmekraft.

I undersøkelsen fant utvalget at PST i sin begrunnelse i noen av sakene hadde lagt særlig vekt på at hovedpersonens oppgave var av betydning for PSTs operative evne. Utvalget uttalte at det ikke er rom for å vektlegge hensynet til operativ evne i seg selv ved vurdering av om klarering skal gis. Å legge selvstendig vekt på virksomhetens behov for en person kunne etter utvalgets syn føre til aksept av en større grad av risiko ved å gi klarering, samt til ubegrunnet forskjellsbehandling. PST opplyste til utvalget at klareringsmyndigheten hadde endret sin praksis etter at de aktuelle sakene var avgjort.

Utvalget forutsatte at PST stilte nødvendige vilkår for klarering i de tilfeller der en viss risiko ved å klarere personen ville reduseres som følge av forhold i PST. Et slikt vilkår kan gå ut på å begrense klareringen til å gjelde stilling i, eller oppdrag for, PST.

Det følger av sikkerhetsloven § 8-4 fjerde ledd bokstav m at «manglende mulighet til å gjennomføre en tilfredsstillende personkontroll» kan tillegges vekt i vurderingen av om klarering kan gis. For at en personkontroll skal kunne brukes i en sikkerhetsklarering, skal registeropplysninger om personen for de siste ti årene, være tilgjengelige for klareringsmyndigheten.

Undersøkelsen, og PSTs redegjørelse til utvalget, viste at det var svakheter i PSTs praksis når det gjaldt opplysning av saker med mangler i personhistorikken. I to saker hadde PST verken innhentet ytterligere redegjørelse fra hovedpersonene eller gjennomført sikkerhetssamtale for å belyse personenes utenlandsopphold. Undersøkelsen viste at PST aksepterte større risiko ved mangler i personhistorikken enn andre klareringsmyndigheter, selv om tjenesten klarer for den høyeste sikkerhetsgraden.

Utvalget oppfordret PST til å iverksette tiltak for å sikre at behandlingen av saker der hovedpersonen har hatt opphold i land av høy sikkerhetsmessig betydning de siste ti år oppfyller sikkerhetslovens krav til å opplyse saken og til å ha tilstrekkelige vurderinger av sikkerhetsmessig skikkethet.

Undersøkelsen viste videre at PST ikke opplyste alle sine klareringssaker tilstrekkelig og at det var mangler i hvordan PST dokumenterte hvilke vurderinger som var gjort. Utvalget

merket seg at PST hadde iverksatt tiltak for å synliggjøre sine vurderinger bedre, og det understreket at saksopplysning og nedtegning av vurderinger er sentrale elementer for å ivareta rettssikkerhet og etterprøvbarehet i behandlingen av klareringssaker.

PST sa seg enig i utvalgets uttalelse og opplyste at klareringsmyndigheten hadde endret sin praksis etter at de aktuelle sakene var avgjort. PST utarbeidet et praksisnotat om manglende personhistorikk fra, og tilknytning til, land av høy sikkerhetsmessig betydning, for å ivareta hensynene som utvalget påpekte i uttalelsen.

4.10.2 Informasjon fra PST i klareringssaker

Nasjonal sikkerhetsmyndighet (NSM) kan innhente opplysninger fra PST som et ledd i personkontrollen i behandlingen av en klareringssak. Resultatet av personkontrollen inngår i den helhetsvurderingen klareringsmyndigheten skal foreta etter sikkerhetsloven § 8-4. Ved utlevering av opplysninger skal PST etter politiregisterforskriften § 11-3 første ledd, så langt som mulig, kontrollere om «opplysningene er korrekte, tilstrekkelige og oppdaterte».

I en sak mente utvalget at PST hadde gitt et mangelfullt bilde av den som ble søkt klarert. Registreringen av personen lå tilbake i tid, og tjenesten hadde sett en utvikling hos vedkommende. Etter utvalgets oppfatning burde tjenesten derfor ha opplyst om tidspunktet for siste registrering og om den senere utviklingen. Utvalget understreket viktigheten av at informasjon PST sender i klareringssaker er tilstrekkelige og oppdaterte.

4.11 Klagesaker

Utvalget har i 2025 tatt 22 klager rettet mot PST til behandling. Flere av klagenes var også rettet mot andre EOS-tjenester. Utvalget har i 2025 avsluttet 18 klagesaker mot PST og kritisert PST i én av disse.

I en sak foreslo utvalget å gi klager en mer utfyllende begrunnelse etter EOS-kontrolloven § 15 første ledd fjerde punktum. Dette ble ikke tatt til følge av PST. Tjenestens avgjørelse om sikkerhetsgradering er bindende for utvalget jf. EOS-kontrolloven § 11 tredje ledd.

Personkontroll

Å innhente relevante opplysninger for å kunne vurdere en sak om sikkerhetsklarering.

5.

Nasjonal sikkerhetsmyndighet

Nasjonal sikkerhetsmyndighet er direktoratet
for nasjonal forebyggende sikkerhet

5.1 Generelt om kontrollen

Utvalget har i 2025 konsentrert seg om generelle forvaltningsrettslige prinsipper og saksbehandlingsregler i kontrollen av NSM. Utvalget har gjennomført to inspeksjoner av NSM i 2025 – den ene rettet mot klareringsmyndigheten i NSM og den andre mot Nasjonalt cybersikkerhetssenter (NCSC). NCSC skal beskytte grunnleggende nasjonale funksjoner, næringsliv og offentlig forvaltning mot alvorlige digitale angrep.

I inspeksjonene av NSM kontrollerer utvalget særlig NSMs

- behandling av saker der klarering er nektet, nedsatt eller suspendert av klareringsmyndigheten, samt deres behandling av klager over slike saker
- saksbehandlingstid i klareringssaker
- samarbeid med andre EOS-tjenester
- behandling av personopplysninger
- bruk av tekniske kapasiteter.

5.2 Arbeid med leverandørklareringer

Utvalget ble orientert om NSMs arbeid med leverandørklareringer under inspeksjonen av klareringsmyndigheten i 2025. I etterkant ba utvalget om en skriftlig redegjørelse.

Leverandørklarering er et tiltak som benyttes i sikkerhetsgraderte anskaffelser og har som formål å sikre kontroll med, og tillit til, leverandører av varer eller tjenester som kan ha betydning for nasjonal sikkerhet. Antallet saker om leverandørklarering har hatt en klar økning i 2025, fra mellom 13 og 17 saker årlig i årene 2022–2024 til 69 saker i 2025. Gjennomsnittlig saksbehandlingstid har økt fra 349 dager i 2023 til 531 dager i 2025. Av de ferdigbehandlede sakene i 2025 er 40 prosent avsluttet fordi behovet falt bort. NSM har opplyst til utvalget at det er noe usikkerhet knyttet til tallene.

Utvalget uttalte til NSM at det så med bekymring både på den lange saksbehandlingstiden og på restansene som hadde bygget seg opp i 2025.

Klareringsinstituttet må balansere viktige hensyn mellom rettsikkerhet og rikets sikkerhet. Lang saksbehandlingstid i klareringssaker kan skade begge hensynene. Det kan være problematisk både for virksomheten som skal foreta en sikkerhetsgradert anskaffelse og for virksomheten som skal levere anskaffelsen. Særlig problematisk vil det være om årsaken til at anmodninger om klareringer faller bort, er at saksbehandlingen tar for lang tid. Formålet med utvalgets kontroll er både å klarlegge, men også å forebygge, at noens rettigheter

krenkes. Saksbehandlingstider som vist over vil kunne ramme den enkelte virksomhets interesser og rettigheter og være samfunnsskadelig. Utvalget uttalte at situasjonen vil kunne gjøre det nødvendig for utvalget å vurdere om det dreier seg om en utilbørlig skade på samfunnets interesser, jf. EOS-kontrolloven § 2 første ledd nr. 2.

NSM ble på denne bakgrunn bedt om å orientere utvalget tidlig i andre kvartal 2026 om status på restanser og avsluttede saker om leverandørklarering, med spesifisert utfall og gjennomsnittlig saksbehandlingstid. Grunnet sakens alvor, orienterte utvalget Justis- og beredskapsdepartementet om uttalelsen.

5.3 Undersøkelse av klareringsmyndighetenes bruk av vilkår tilknyttet reisevirksomhet

5.3.1 Ulik praksis i utforming og avgrensning av vilkår

En sikkerhetsklarering kan i særlige tilfeller gis på nærmere angitte vilkår, jf. sikkerhetsloven § 8-6. Disse skal være egnet til å redusere risikoen ved å gi personen klarering.

En undersøkelse EOS-utvalget gjennomførte i 2025 viste ulik praksis i klareringsmyndighetenes utforming og avgrensning av vilkår knyttet til personens reisevirksomhet.

Gjennomgangen av 172 saker fra Sivil klareringsmyndighet (SKM), FSA, PST og E-tjenesten viste blant annet at

- to klareringsmyndigheter i hovedsak stilte vilkår som ga en meldeplikt ved reiser til konkrete land, mens de andre to klareringsmyndighetene utformet vilkårene som et reiseforbud
- to klareringsmyndigheter oppstilte vilkår som kun omhandlet personen som ble klarert, mens også nærstående personers reisevirksomhet var omhandlet i vilkårene fra de to andre klareringsmyndighetene.

Redegjørelser utvalget ba klareringsmyndighetene om, viste at ulikhetene i fastsettelsen av vilkår om reisevirksomhet manglet faglig begrunnelse. Utvalget fant likevel at de benyttede kategoriene av vilkår var innenfor det lovlige.

Etter spørsmål fra utvalget opplyste NSM, som er fagmyndighet på klareringsområdet, at direktoratet også hadde registrert ulikheter i praksis. NSM utarbeidet derfor i 2025 en håndbok i bruk av vilkår ved sikkerhetsklarering og adgangsklarering, for å redusere ubegrunnede forskjeller i vilkårssettingen.

Adgangsklarering

En adgangsklarering gir tilgang til skjermingsverdige objekter og infrastruktur.

Variasjon i saksbehandlingen og resultatet blant klareringsmyndighetene kan gå utover rettsikkerheten til personene som søkes klarert.²¹ Utvalget understreket derfor viktigheten av at NSM bidro til en lik praksis i vilkårsfastsettelse i klareringssaker fremover. Utvalget oppfordret klareringsmyndighetene til å ha en dialog om vilkårsbruk på overordnet nivå, slik at tersklene for bruk av de ulike vilkårstypene kunne samordnes.

5.3.2 Meldeplikt og varslingsplikt

EOS-utvalgets undersøkelse ga også grunn til merknader om forholdet mellom varslingsplikt og vilkår om meldeplikt i forbindelse med reiser, samt om presisjonsnivået for vilkår som omhandlet nærstående.

En klareringsmyndighet viste til sikkerhetsloven § 8-11 og mente at en plikt til å varsle om egne og nærståendes reiser til stater av en viss sikkerhetsmessig betydning i utgangspunktet fulgte direkte av det å være klarert og autorisert. En slik fortolkning var verken NSM eller utvalget enige i. Etter sikkerhetsloven § 8-11 er det opp til den klarerte å vurdere

hvorvidt forholdet kan være av betydning for egen skikkethet. Der meldeplikten tilknyttet reiser er satt i vilkårsform, har ikke den klarerte noen slik vurderingsmulighet. For å unngå usikkerhet og for å styrke forutsigbarheten for den klarerte, uttalte utvalget at det bør stilles vilkår om meldeplikt bare dersom informasjon om slike reiser er nødvendig for å kunne inneha klarering.

En annen klareringsmyndighet formulerte i noen saker vilkårene på en slik måte at det var usikkert hvem vilkårene omhandlet. Hovedpersonen skulle ifølge disse melde fra dersom «nærstående», «i familie» mv. ville reise til konkrete land. Utvalget stilte spørsmål ved om en slik angivelse av personkretsen vilkårene omfattet var tilstrekkelig presis. Klareringsmyndigheten innså at begrepsbruken ga rom for misforståelser og usikkerhet om hvem som var omfattet. Klareringsmyndigheten opplyste derfor at den ville endre sin praksis, slik at hvilke personer som var omfattet av vilkårene ble angitt mer konkret. Utvalget sluttet seg til denne vurderingen.

21 Jf. EOS-kontrollloven § 2 nr. 1.

5.4 Adgangen til å behandle ny klareringsforespørsel parallelt med klagesak

Under en inspeksjon i 2024 identifiserte utvalget ti saker der karantenetiden hadde løpt ut før NSM hadde behandlet klagesakene. I disse sakene trakk personene sin klage til NSM for at en ny forespørsel om klarering skulle kunne behandles.

Saken aktualiserte spørsmålet om enkeltpersoners rett til behandling av forvaltningssaker i to instanser er ivaretatt, dersom klagesaksbehandlingen trekker ut i tid og dette forhindrer eller forsinker behandlingen av en ny klareringsforespørsel.

NSM har uttalt at nye forespørsler om klarering ikke kan behandles dersom personen allerede har en sak til klagebehandling. Dette gjaldt selv om karantenetiden i den påklagede saken hadde løpt ut. NSM begrunnet dette med at en person bare kan ha én sak om samme tema til behandling i forvaltningen av gangen.

Utvalget var ikke enig i vurderingen av at enhver ny forespørsel om klarering som fremsendes mens en klagesak er til behandling, vil være å anse som samme sak. Utvalget viste blant annet til at klareringsforespørlene kan gjelde for ulike klareringsnivåer, til ulike stillinger, i ulike virksomheter og med ulik tilgang på skjermingsverdig informasjon. Personlige forhold som er av betydning for vurderingen av sikkerhetsmessige skikkethet kan også ha endret seg, selv

om personen som søkes klarert er den samme.

Etter utvalgets syn var det ikke hjemmel til på generelt grunnlag å avvise eller stille i bero nye klareringsforespørsler fordi en person hadde en klareringssak til behandling i klageinstansen. Det måtte foretas en konkret vurdering av sakene.

Utvalget uttalte at mange allerede har ventet lenge på utfallet av klagebehandlingen, og at det ikke er et reelt alternativ for dem å stille behandlingen av arbeidsgivers forespørsel om klarering i bero ved å fastholde sin klage. Under disse omstendighetene kan det å trekke klagen sin oppleves som det eneste reelle handlingsalternativet, og konsekvensen blir at vedkommende mister muligheten til å få sin sak overprøvd gjennom klagesaksbehandlingen. Dette kan gå på bekostning av enkeltpersoners rettssikkerhet.

Utvalget ba NSM om å gjennomgå sin lovforståelse for å sikre at ingen urettmessig lider rettstap, og for å veilede klareringsmyndighetene om håndtering av nye forespørsler om klarering.

NSM har opplyst at de er enig i utvalgets vurdering av at det ikke er en klar hjemmel til å avvise nye forespørsler. NSM vil veilede klareringsmyndighetene om at de må foreta en konkret vurdering av om nye forespørsler kan behandles eller om de må stilles i bero.

Karantenetid

Karantenetid – Dersom klarering ikke gis på det nivå som det er bedt om, skal klareringsmyndigheten fastsette en karantenetid på inntil fem år. Personen kan ikke vurderes klarert på nytt før karantenetiden har utløpt.

5.5 Adgangen til å dele informasjon fra VDI og håndtering av avvik

Utvalget har vurdert adgangen til å dele informasjon fra varslingsystemet for digital infrastruktur (VDI) etter virksomhetsikkerhetsforskriften § 65 annet ledd.²² Det fremgår ikke direkte av ordlyden i sikkerhetsloven § 2-4 at informasjon kan deles med utenlandske myndigheter og internasjonale organisasjoner i forbindelse med håndtering av en konkret hendelse i VDI. Det gjør det heller ikke i forskriften. Til sammenligning er E-tjenestens og PSTs adgang til å dele informasjon regulert i etterretningstjenesteloven § 10-3 og politiregisterloven § 22.

Utvalget viste til at det etter Grunnloven § 102 og EMK artikkel 8 kreves en klar, tilgjengelig og forutsigbar hjemmel for å kunne gjøre inngrep i personvernet. Etter utvalgets syn er det i dag ikke klar nok hjemmel for å dele informasjon med utenlandske myndigheter og internasjonale organisasjoner i virksomhetsikkerhetsforskriften § 65 annet ledd. Utvalget ba NSM gjøre Justis- og beredskapsdepartementet oppmerksom på dette.

Utvalget kritiserte videre NSM for håndteringen av ett avvik knyttet til VDI. Flere VDI-medlemmer hadde benyttet en konkret teknisk løsning der det, som en følge av dette avviket, ble fanget opp personopplysninger i VDI som ikke skulle være der. NSM håndterte saken som et avvik, slettet personopplysningene og varslet leverandøren av løsningen. De berørte VDI-medlemmene ble ikke varslet. NSM opplyste at direktoratet ikke varslet medlemmene av kapasitetshensyn.

Utvalget påpekte at behandlingen av et avvik gjøres for å gjenopprette normaltilstand, fjerne årsaken til avviket og hindre gjentakelse. Formålet ved avviksbehandlingen tilsa at VDI-medlemmene burde ha blitt varslet om feilen, slik at virksomhetene selv kunne vurdere om det var nødvendig med tiltak i egne systemer. Dersom NSM ikke hadde kapasitet til å varsle da avviket ble oppdaget, burde virksomhetene ha blitt varslet kort tid etter.

5.6 Klagesaker

5.6.1 Innledning

Utvalget har i 2025 tatt fem klager rettet mot NSM til behandling. Fire av klagenes gjaldt spørsmål om sikkerhetsklarering, og én klage gjaldt overvåking. Noen av klagenes var rettet mot flere tjenester.

Utvalget avsluttet syv klagesaker mot NSM i 2025 og kritiserte NSM i fire av klagesakene.

5.6.2 Utilstrekkelig saksopplysning og begrunnelse

I en klagesak om sikkerhetsklarering kritiserte utvalget NSM for flere feil i saksbehandlingen.

Utvalget fant at NSM hadde tatt med opplysninger om hovedpersonens lovlige samfunnsengasjement i vurdering av vedkommendes sikkerhetsmessige skikkethet. Dette er i strid med sikkerhetsloven § 8-4 femte ledd og § 8-5 syvende ledd. Utvalget mente videre at NSM ikke hadde oppfylt sin plikt til å se til at klareringssaken var så godt opplyst som mulig. Relevante forhold av betydning for klagerens sikkerhetsmessige skikkethet var ikke vurdert. Det klareringsmyndigheten omtalte som «tilsynelatende uoverensstemmelser» i forklaringer klageren hadde gitt til norske myndigheter var ikke forsøkt oppklart, og sentrale momenter av betydning for utfallet av saken var vektlagt i negativ retning uten å være tilstrekkelig klarlagt.

Av hensyn til sakens opplysning mente utvalget at NSM burde ha avholdt en sikkerhetssamtale med klageren. NSM fikk videre kritikk for ikke å ha gitt klageren en tilstrekkelig begrunnelse for forholdene som ble vektlagt til vedkommendes ugunst og for å ha begrenset innsynet vedkommende ble gitt mer enn hva sikkerhetsloven åpner for. Utvalget mente på denne bakgrunn at NSM burde behandle klareringssaken på nytt.

NSM sa seg uenig i utvalgets kritikk og opplyste at saken ikke ville bli tatt opp til ny behandling.

Utvalget tok NSMs tilbakemelding til orientering, men bemerket at den manglende viljen til å rette seg etter kritikken syntes å stride mot Stortingets forutsetninger om at EOS-tjenestene følger opp EOS-utvalgets kritikk eller anbefalinger.²³

Etter en fornyet vurdering, opplyste NSM at klareringsmyndigheten ville ta saken opp til ny behandling. NSM har gjort utvalget oppmerksom på at saken etter den nye behandlingen ble avsluttet med samme resultat.

5.6.3 Nektet innsyn og forsinkelse av klareringssak ved anmodning om særskilt advokat

I en klagesak om sikkerhetsklarering kritiserte utvalget SKM og NSM for å nekte innsyn i sammendrag av sikkerhetssamtalen. Utvalget kritiserte NSM for det samme i 2024.²⁴

²² Virksomhetsikkerhetsforskriften § 63 pålegger NSM å drifte varslingsystemet. VDI består av sensorer utplassert hos virksomheter, som skal kunne oppdage og varsle om cyberoperasjoner som treffer kritisk infrastruktur eller kritiske funksjoner i Norge.

²³ Innst. 418 S (2016-2017) side 18.

²⁴ Se punkt 6.3.2 i årsmeldingen for 2024.

Utvalget påpekte at det var meget uheldig at klareringsmyndighetenes tidsbruk i behandlingen av hovedpersonens anmodning om særskilt advokat hadde forsinket klagesaksbehandlingen med cirka ni måneder. Dette kom i tillegg til en allerede lang saksbehandlingstid i saken.

5.6.4 Lang saksbehandlingstid

De øvrige klagene rettet mot NSM gjaldt lang saksbehandlingstid.

I en klagesak hadde utvalget allerede gitt NSM alvorlig kritikk for lang behandlingstid i saken.²⁵ Etter utvalgets første kritikk gikk det ytterligere fire måneder før saken ble endelig avgjort. Fra saken ble mottatt til NSM avgjorde saken gikk det totalt to år og tre måneder. NSM viste til store restanser som årsak. Utvalget kritiserte NSM for den lange saksbehandlingstiden. Det ble i samme sak rettet kritikk mot SKM for manglende innsyn, se punkt 8.2.

I en annen sak brukte NSM tolv måneder på å behandle en klaringsklage i andre instans. NSM viste til utredningsbehov underveis i saksbehandlingen, gjennomgang av dokumentasjon

og sakens kompleksitet som begrunnelse for tiden brukt. Utvalget kritiserte NSM for den lange saksbehandlingstiden. Det ble også rettet kritikk mot SKM for lang saksbehandlingstid i saken, se punkt 7.2.

5.7 Saksbehandlingstid i NSMs klareringssaker

Saksbehandlingstiden i saker om forespørsler om klarering har økt i 2025. Dette selv om denne kategorien saker er overført til SKM fra 1. mai 2024. Etter dette tidspunktet har NSM kun behandlet restanser.

Den gjennomsnittlige saksbehandlingstiden i innsynssaker har gått klart opp fra 22 dager for syv saker i 2024 til 57 dager for 18 saker i 2025. Dette er mye høyere enn NSMs interne frist på åtte dager. Tidsbruken er etter utvalgets syn uakseptabelt lang.

Nedenfor følger en tabell over saksbehandlingstid i 2025 som opplyst av NSM.

NSM	GJENNOMSNI TT LIG SAKSBEHANDLINGSTID			
	Positive avgjørelser		Negative avgjørelser	
	2025	2024	2025	2024
Forespørsel om sikkerhetsklarering	311 dager (3 saker)	149 dager (62 saker)	294 dager (2 saker)	249 dager (8 saker)
Forespørsel om adgangsklarering	-	-	712 dager (2 saker)	-
Klage 1. instans	-	-	24 dager (1 sak)	644 dager (1 sak)
Klage 2. instans	246 dager (4 saker)	464 dager (16 saker)	158 dager (50 saker)	421 dager (114 saker)

²⁵ Se punkt 6.3 i årsmeldingen for 2023.

Sivil klareringsmyndighet

Sivil klareringsmyndighet er den største
klareringsmyndigheten i sivil sektor

6.1 Generelt om kontrollen

Utvalget har i 2025 gjennomført én inspeksjon av SKM. Hovedtemaet for inspeksjonen var saksbehandlingsregler og generelle forvaltningsrettslige prinsipper.

Utvalget gjennomførte i 2025 også en undersøkelse av SKMs utforming og avgrensning av vilkår knyttet til personers reisevirksomhet, se punkt 5.3.

6.2 Klagesaker

Utvalget har i 2025 mottatt tre klager rettet mot SKM. Én av disse var også rettet mot annen EOS-tjeneste. Utvalget har avsluttet fire klagesaker mot SKM i 2025, alle med kritikk.

I to av sakene kritiserte utvalget SKM for å nekte hovedpersonen innsyn i det skriftlige sammendraget fra sikkerhetssamtalen. I den ene saken ble SKM videre kritisert for å nekte innsyn i SKMs sammendrag av dokumenter hovedpersonen hadde delt med SKM under sikkerhetssamtalen. SKM viste til faglige føringer fra NSM og begrunnet unntakene fra innsyn med at sammendragene kunne si noe om klareringsmyndighetenes metode og røpe forhold «som har betydning for nasjonale sikkerhetsinteresser», jf. sikkerhetsloven § 8-4 annet ledd jf. 8-13 annet ledd bokstav a.

Den som har vært vurdert sikkerhetsklarert, har etter sikkerhetsloven § 8-14 rett til å gjøre seg kjent med sakens dokumenter, med unntak for enkelte nærmere angitte opplysninger og dokumenter. Utvalget la til grunn at et sammendrag kan si noe om hva klareringsmyndighetene mener er relevant informasjon i klareringssaken ved at det gjøres et utvalg av

opplysninger. Utvalget kunne imidlertid ikke se at de aktuelle sammendragene var egnet til å røpe noe om klareringsmyndighetenes metode, eller forhold av betydning for nasjonale sikkerhetsinteresser. Utvalget mente derfor at det ikke var hjemmel for å unnta sammendragene og kritiserte tjenesten. Utvalget har tidligere rettet tilsvarende kritikk mot NSM.²⁶

Både SKM og NSM fikk i de to samme sakene kritikk for lang saksbehandlingstid. I den ene saken skyldtes dette blant annet lang tidsbruk i behandlingen av hovedpersonens anmodning om særskilt advokat, særlig ved NSMs behandling jf. punkt 5.6.3.

I en tredje klareringssak tok SKM ved en feil inn opplysninger om rusbruk fra en annen persons klareringssak i meldingen til hovedpersonen om klareringsavgjørelse. Utvalget mente at avviket utgjorde et kritikkverdig forhold. SKM hadde beklaget feilen, rettet opp meldingen om klareringsavgjørelse og iverksatt tiltak for å bidra til at slike feil ikke skjedde igjen. SKM hadde også endret sin interne rutine for gjennomgang og godkjenning av klarerings- og autorisasjonsavgjørelser. Utvalget oppfordret SKM til å be fagmyndigheten NSM om føringer for hvordan opplysningene som feilaktig var inntatt i klareringssakens dokumenter skulle håndteres. Utvalget la til grunn at korrekt saksgrunnlag ville bli lagt til grunn ved behandlingen av klagen over realiteten i saken.

Den fjerde klagesaken gjaldt lang saksbehandlingstid. SKM brukte åtte måneder på behandlingen av klareringsanmodningen og fire og en halv måned på førsteinstansbehandlingen av klagen. SKM viste til stor sakspågang, interne prioriteringer og en arkiveringsfeil som årsak til den lange saksbehandlingstiden. Utvalget kritiserte SKM for den lange saksbehandlingstiden.

6.3 Saksbehandlingstid i SKMs klareringssaker

Nedenfor følger en tabell over saksbehandlingstid i 2025 som opplyst av SKM.²⁷

SKM	GJENNOMSNITTLIG SAKSBEHANDLINGSTID			
	Positive avgjørelser ²⁸		Negative avgjørelser ²⁹	
	2025	2024	2025	2024
Forespørsel om sikkerhetsklarering	48 dager (7841 saker)	58 dager (7205 saker)	263 dager (274 saker)	363 dager (458 saker)
Forespørsel om adgangsklarering	60 dager (811 saker)	52 dager (1005 saker)	281 dager (79 saker)	367 dager (101 saker)
Klage 1. instans	130 dager (5 saker)	92 dager (5 saker)	80 dager (45 saker)	86 dager (48 saker)

For forespørsler om innsyn har den gjennomsnittlige saksbehandlingstiden gått ned fra 12 dager for 54 saker i 2024 til 9 dager for 48 saker i 2025.

²⁷ Statistikken er beregnet fra dagen saken er registrert i SKMs saksbehandlingssystem.

²⁸ Klagere i 1. instans som har fått sin klage delvis etterkommet er tatt med i «positive avgjørelser».

²⁹ Sakene i denne kategorien omfatter alle saker der klarering ikke er gitt som forespurt. Dette kan i tillegg til at ingen klarering blir gitt også være saker med lavere klareringsnivå, kortere periode, stillingsklarering eller andre vilkår.

7.

Forsvarets sikkerhetsavdeling

Forsvarets sikkerhetsavdeling har overordnet ansvar for forebyggende sikkerhetsarbeid i Forsvaret

Foto: Joakim Salmeid / Forsvaret - Bildeffekt: Fdesign

7.1 Generelt om kontrollen

Utvalget har i 2025 gjennomført to inspeksjoner av FSA – den ene rettet mot FSAs behandling av klareringssaker, den andre mot FSAs utøvelse av operativ sikkerhetstjeneste. Som for de øvrige klareringsmyndighetene, har utvalget i 2025 konsentrert seg om generelle forvaltningsrettslige prinsipper og saksbehandlingsregler i kontrollen av FSA.

I inspeksjonene av FSA kontrollerer utvalget særlig FSAs

- behandling av saker der klarering er nektet, nedsatt eller suspendert av klareringsmyndigheten
- saksbehandlingstid i klareringssaker
- virksomhet innenfor operativ sikkerhetstjeneste
- behandling av personopplysninger
- samarbeid med andre EOS-tjenester.

7.2 Rutinen «Sen fordeling» – klarering av personer med tilknytning til andre stater som skal avtjene førstegangstjeneste

Utvalget kritiserte i 2024 FSA for ikke å sikre forsvarlig fremdrift i klareringssaker for vernepliktige med tilknytning til andre stater som var innkalt til førstegangstjeneste. Her var innkallingen satt tolv måneder frem i tid nettopp i den hensikt å sikre klareringsmyndigheten tilstrekkelig tid til å behandle sakene før fremmøte. Likevel ble ikke sakene avgjort i tide.³⁰ FSA redegjorde for en ny rutine for behandling av disse sakene, som utvalget la til grunn at ville kunne bidra til at sakene ble behandlet til rett tid.

På bakgrunn av flere mediesaker sommeren 2025 om personer som fikk sin innkalling til førstegangstjeneste annullert grunnet uavklart klareringsstatus, ba utvalget FSA om en oppdatert redegjørelse for saksbehandlingen. FSA opplyste da at 115 personer i 2024 og 105 personer i 2025 hadde fått innkallingen annullert, som følge av at FSA ikke hadde avgjort saken. Majoriteten av personene som fikk innkallingen annullert fikk likevel et tilbud om å tjenestegjøre i annen tjeneste i Forsvaret som ikke forutsatte sikkerhetsklarering.

Utvalget kritiserte FSA for at antallet annullerte innkallinger fremdeles var for høyt, og uttalte at det var uheldig at FSA manglet oversikt over rutiner som var innført for å styrke saksstyringen.

Utvalget gjentok kritikken som ble uttalt til FSA 18. mars 2024. Antallet klareringssaker som ikke ble behandlet i tide av FSA vitnet etter utvalgets syn om en mangelfull saksstyring. Dette ble forsterket av at utfordringen fortsatte halvannet år etter at utvalget hadde påpekt dette. Utvalget understreket viktigheten av at sakene gis en forsvarlig behandling. Hensynet til individuell behandling og likebehandling skal ivaretas, og nødvendige saksbehandlingsskritt for å opplyse saken skal foretas innen rimelig tid.

Utvalget uttrykte bekymring for de vedvarende utfordringene på klareringsfeltet og orienterte Forsvarsdepartementet om uttalelsen.

7.3 Klagesaker

Utvalget har i 2025 tatt 15 klager rettet mot FSA til behandling og avsluttet tolv. Én av klagen gjaldt overvåking og var også rettet mot andre tjenester. Saken ble avsluttet uten kritikk av FSA.

De øvrige 14 klagesakene gjaldt sikkerhetsklarering. Samtlige av de elleve sakene om sikkerhetsklarering som ble avsluttet gjaldt lang saksbehandlingstid og førte til kritikk av FSA.

I tre av klagesakene opplyste FSA at sakene var blitt liggende ufordelt etter at saksbehandler sluttet. Utvalget kritiserte FSA og ba tjenesten i februar 2025 om å sikre rutiner for fremdrift og omfordeling av saker når saksbehandler slutter. I én av disse sakene hadde det gått over to år fra saken ble mottatt hos FSA, hvorav åtte måneders liggetid skyldes manglende omfordeling når saksbehandler sluttet. På tidspunktet for utvalgets uttalelse om kritikk, var saken fortsatt under behandling i FSA. I en annen av sakene gikk det to år og to måneder før FSA behandlet og oversendte saken til NSM for klagebehandling. I denne perioden lå saken uten aktiv saksbehandling i tre ulike perioder på til sammen ett år og fem måneder. Utvalget kritiserte FSA for uforholdsmessig lang saksbehandlingstid. I den tredje saken tok FSAs saksbehandling i overkant av ett år og åtte måneder.

I fem andre klagesaker der utvalget kritiserte FSA, viste tjenesten til manglende saksbehandlingskapasitet som begrunnelse for saksbehandlingstider fra ni måneder og opp til ett år og fire måneder. Den ene saken hadde en ren liggetid på over syv måneder. Saken ble henlagt fordi hovedpersonen

30 Se vedlegg 3 til årsmeldingen for 2024, samt punkt 7.2.

Operativ sikkerhetstjeneste

Å identifisere og motvirke sikkerhetstruende virksomhet rettet mot norsk eller utenlandsk militær virksomhet, objekter eller personell, eller tiltak for å verne styrkene.

mistet jobbtilbudet på grunn av lang saksbehandlingstid og at klareringsbehovet dermed bortfalt. I en annen av sakene kritiserte utvalget FSA for manglende utsendelse av foreløpige svar og forsinkelsesmeldinger til klageren, i tillegg til den lange saksbehandlingstiden.

I en sak kritiserte utvalget FSA for lang saksbehandlingstid i 2024.³¹ Hovedpersonen klaget på nytt til utvalget. Utvalget uttalte at selv om enhver ytterligere saksbehandlingstid vil være kritikkverdig, må en viss terskel nås for å gjenta kritikk i samme sak. Det tok ytterligere fem måneder før FSA avgjorde saken. Dermed hadde FSA til sammen brukt to år og tre måneder fra saken ble mottatt til saken ble avgjort. Utvalget kritiserte igjen FSA for den lange saksbehandlingstiden.

I en annen sak hadde det gått åtte måneder fra saken ble mottatt til FSA avgjorde saken. Den som ble søkt klarert hadde deretter klaget over avgjørelsen, og fra klagen ble mottatt av FSA til utvalget mottok og behandlet en klage over saksbehandlingstiden, gikk det tolv måneder. Utvalget kritiserte FSA for den lange saksbehandlingstiden både for forespørselen om klarering og behandling av klagen over vedtaket. Saken hadde i to perioder blitt liggende ubehandlet som følge av at saksbehandler hadde sluttet. Saken var ikke ferdig behandlet av FSA da utvalget uttalte sin kritikk. Hovedpersonen klaget senere på nytt til utvalget over lang saksbehandlingstid i

samme sak. Det hadde fra utvalgets forrige kritikk til behandlingen av den nye klagen gått ytterligere om lag seks og en halv måned. Utvalget kritiserte på nytt FSA for den lange saksbehandlingstiden.

I den siste saken hadde FSA fortsatt ikke fattet noen avgjørelse ett år og elleve måneder etter å ha mottatt en anmodning om reklarerer. Kun innledende saksbehandlingsskritt hadde blitt foretatt. Utvalget kritiserte FSA for den lange saksbehandlingstiden. På tidspunktet for utvalgets uttalelse om kritikk, var saken fortsatt under behandling i FSA.

7.4 Saksbehandlingstid i FSAs klareringssaker

Sammenlignet med 2024 har gjennomsnittlig saksbehandlingstid for forespørsler om klarering gått markant opp i 2025. Etter utvalgets vurdering er dette uakseptabelt.

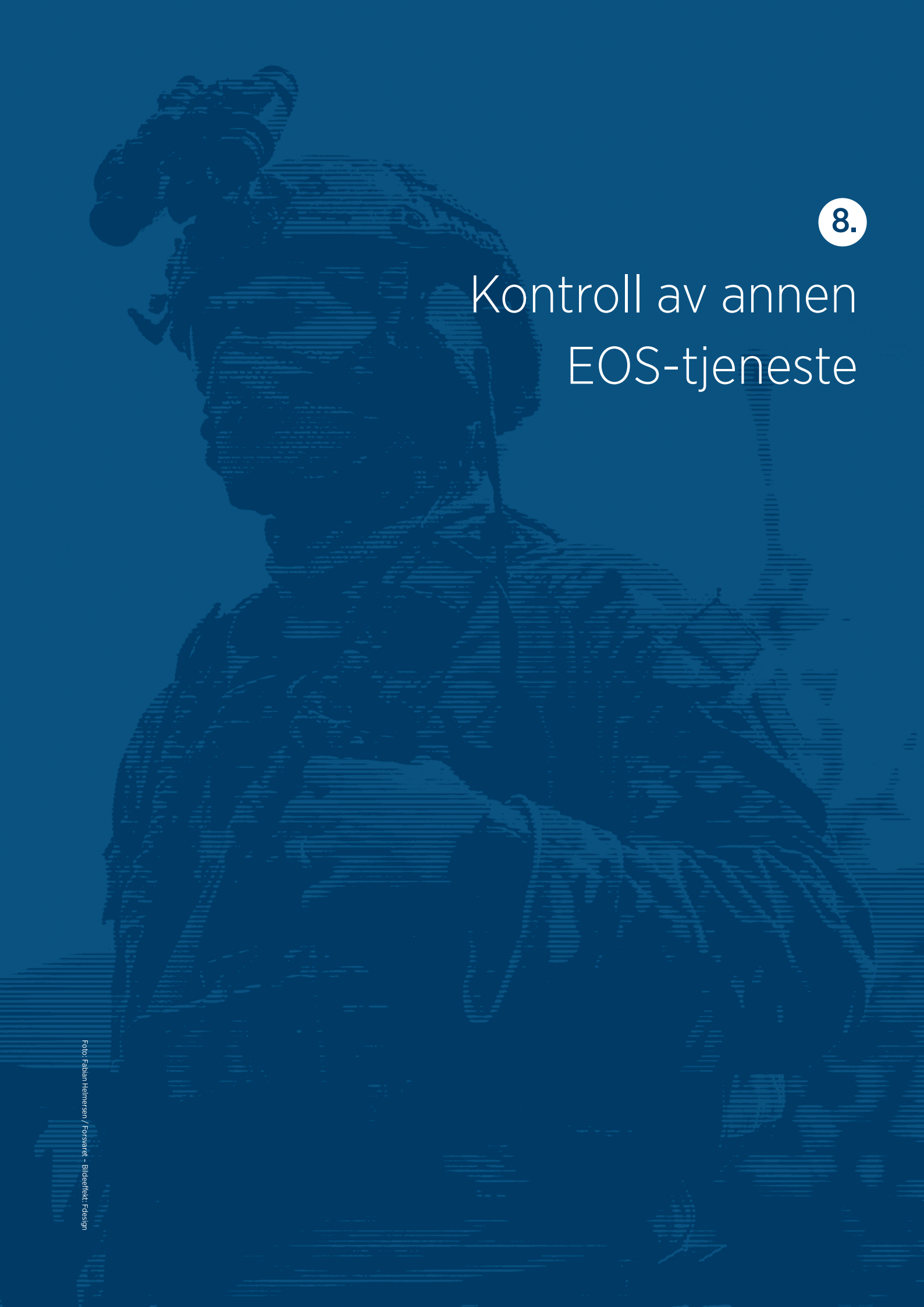
For forespørsler om innsyn har den gjennomsnittlige saksbehandlingstiden gått ned fra 28 dager for 16 saker i 2024 til 21 dager for 7 saker i 2025.

Nedenfor følger en tabell over saksbehandlingstid i 2025, som opplyst av FSA.

FSA	GJENNOMSNIITTLIG SAKSBEHANDLINGSTID			
	Positive avgjørelser		Negative avgjørelser	
	2025	2024	2025	2024
Forespørsel om sikkerhetsklarering	63 dager (20935 saker)	55 dager (21192 saker)	406 dager (76 saker)	366 dager (119 saker)
Klage 1. instans	385 dager ³² (5 saker)	252 dager (1 sak)	322 dager (14 saker)	140 dager (16 saker)

31 Se punkt 7.4 i årsmeldingen for 2024.

32 Disse positive avgjørelsene innebar i 2025 delvis medhold.

A woman with a large, ornate floral headpiece and a patterned dress, looking down. The image is a high-contrast, blue-toned photograph with a halftone or dithered texture. The woman is the central figure, her face partially obscured by the headpiece and her gaze directed downwards. The background is dark and indistinct.

8.

Kontroll av annen EOS-tjeneste

8.1 Generelt om kontrollen

Utvalgets kontrollområde omfatter alle offentlige organer som utfører etterretnings-, overvåkings- eller sikkerhetstjeneste. Kontrollen er ikke begrenset til bestemte organisatoriske enheter. Kontrollen omfatter også de som utfører slik tjeneste under styring av eller på oppdrag fra offentlig forvaltning, for eksempel tilbydere av elektronisk kommunikasjon.

Utvalget har tatt én klagesak mot annen EOS-tjeneste til behandling i 2025.

I en klagesak rettet utvalget kritikk mot Justis- og beredskapsdepartementet for lang saksbehandlingstid. Utvalget rettet kritikk mot SKM og NSM i samme sak, jf. punkt 5.6.3 og 7.2.

8.2 Etterretningsregimentet

Etterretningsbataljonen ble etablert som Nordenfjeldske etterretningsregiment (EREG) 24. april 2025. Utvalget inspiserte EREG i 2025. I inspeksjonen orienterte EREG om sin virksomhet. Inspeksjonen ga ikke grunn til oppfølging.

8.3 Forsvarets spesialstyrker

Utvalget inspiserte Marinejegerkommandoen (MJK) i Bergen i 2025. Under inspeksjonen fikk utvalget en orientering om avdelingens organisering, oppgaver og kapasiteter. Inspeksjonen ga ikke grunn til oppfølging.

8.4 Krav til hjemmel for Forsvarets metodebruk

Utvalget har undersøkt hvilke hjemler Forsvaret, utenom E-tjenesten, har til å behandle personopplysninger ved øving og trening i Norge. Det er på det rene at E-tjenesten har hjemmel i etterretningstjenesteloven § 4-6 til å innhente informasjon om personer i Norge når det er strengt nødvendig for å trene, øve eller teste utstyr.

Etter å ha stilt spørsmål til E-tjenesten, Etterretningsregimentet, Forsvarets spesialstyrker og Forsvarsdepartementet, konkluderte utvalget med at enheter i Forsvaret ikke har hjemmel til å behandle personopplysninger i forbindelse med øving og trening uten forutgående samtykke. Utvalget oppfattet rettsstillingen som en mangel ved lov eller forskrift og underrettet Forsvarsdepartementet i tråd med EOS-kontrollloven § 14 tredje ledd. Utvalget ba departementet om en tilbakemelding.

Departementet skrev i sin tilbakemelding at der hjemmel til å innhente personopplysninger i forbindelse med trening og øving vurderes nødvendig, baserer Forsvaret seg på samtykke. Unntaket er innhenting fra åpne kilder, som etter departementets syn normalt ikke vil være et inngrep overfor den enkelte og kreve hjemmel i lov. Departementet skrev videre at innhenting om en bestemt person etter omstendighetene kan få et slikt omfang at det likevel kan reises spørsmål om den utgjør et inngrep overfor vedkommende. Etter departementets oppfatning ville terskelen for å kvalifisere for et slik inngrep blant annet avhenge av situasjon, omfang og metode. Departementet skrev i tilbakemeldingen til utvalget at «[det er] imidlertid vanskelig å angi eksakt hvor grensene går for når det foreligger et inngrep i menneskerettslig forstand».

Da etterretningstjenesteloven ble utarbeidet erkjente Forsvarsdepartementet at innhenting fra åpne kilder kan utgjøre et inngrep i menneskerettslig forstand. For å unngå tvil om lovligheten av metoden ble den lovfestet.

Omfanget av personopplysninger på internett sammenholdt med den teknologiske utviklingen, især kunstig intelligens, gjør at innhenting fra åpne kilder vil kunne utgjøre et inngrep i privatlivet i menneskerettslig forstand. Utvalget har gjennom sin kontroll sett konkrete eksempler i Forsvaret som etter utvalgets vurdering vil kunne innebære slike inngrep.

Departementet opplyste i sin tilbakemelding at innhenting av personopplysninger også kan forekomme ved bruk av elektronisk overvåking, men at opplysningene i disse tilfellene anses som overskuddsinformasjon og slettes. Utvalget er av den forståelse at i slike tilfeller slettes informasjon fordi Forsvaret ikke har et behandlingsgrunnlag.

Forsvaret må ha et behandlingsgrunnlag for all sin behandling av personopplysninger. Der behandlingsgrunnlaget er samtykke, stilles det klare krav til samtykkets kvalitet. Samtykket må være frivillig og gitt ved en aktiv handling. Det må videre være informert, spesifikt og tilstrekkelig til å omfatte hele behandlingen. For at samtykket skal være informert, må den som samtykker vite hvem som er behandlingsansvarlig, hva slags opplysninger som behandles, i hvilket omfang og til hvilket formål. Samtykket skal også være dokumenterbart og mulig å trekke tilbake.

En utstrakt behandling av personopplysninger på samtykkegrunnlag, hvor personvern vurderingene er overlatt til den enkelte del av Forsvaret, er uheldig. Dette kan føre til ulik praksis innad i Forsvaret, vanskeliggjøre utvalgets kontroll og – i ytterste konsekvens – gå utover den enkeltes personvern og rett til privatliv.

Utvalget mener at det rettslige grunnlaget for all behandling av personopplysninger i Forsvaret så langt som mulig bør reguleres.

Vedlegg

VEDLEGG 1 – Møter, besøk, foredrag og deltakelse på konferanser

- I februar holdt direktøren for sekretariatet et foredrag om demokratisk kontroll med de hemmelige tjenestene ved Det juridiske fakultet på Universitet i Oslo.
- Sekretariatets direktør holdt i mai et foredrag om EOS-utvalgets kontroll for regjeringsadvokatembetet.
- I mai hadde sekretariatet et møte med fagforeningen Tekna om utvalgets kontroll med E-tjenestens bruk av TI.
- Avdelingsdirektør for teknologisk avdeling deltok i mai på en workshop i Brussel om kontroll med kommersielt anskaffede datasett. Workshopen var i regi av tenketanken Interface.
- I mai deltok sekretariatet på et møte i København med samarbeidsgruppa Intelligence Oversight Working Group (IOWG).
- I juni holdt sekretariatets direktør et foredrag om EOS-utvalgets kontroll for en delegasjon fra det ukrainske parlamentet hos tenketanken Geneva Centre for Security Sector Governance (DCAF) i Sveits.
- Under et landbesøk fra FNs Counterterrorism Executive Directorate (CTED) i juni holdt sekretariatets direktør et innlegg om EOS-utvalgets kontroll med PST og E-tjenestens antiterrorarbeid.
- Utvalget har hatt to møter med Utvalget for evaluering av etterretningstjenesteloven. Et i august som handlet om flere problemstillinger, og et i desember som handlet om EOS-utvalgets særskilte melding om E-tjenestens ulovlige lagring av data fra TI.
- Utvalgsleder møtte i september leder for Kontrollutvalget for kommunikasjonskontroll.
- Direktøren for sekretariatet holdt i september et foredrag om demokratisk kontroll av EOS-tjenestene for studenter ved videregående kurs i etterretning ved Etterretningsskolen.
- Direktøren for sekretariatet besøkte det danske Tilsynet med Etterretningstjenestene i oktober og holdt foredrag for deres ansatte.
- Utvalgsleder holdt i oktober et foredrag om EOS-utvalgets kontroll for studenter ved Forsvarets Høgskoles emne Etterretning, politikk og samfunn.
- I november holdt utvalgsleder et digitalt foredrag om utvalgets kontroll i forbindelse med konferansen Internettforum som Norid og Nasjonal kommunikasjonsmyndighet (Nkom) arrangerer.
- I november deltok utvalgsleder og sekretariatet på et møte i Zürich i Sveits i samarbeidsgruppa IOWG.
- Utvalgsleder og sekretariatet deltok også i november i Zürich på European Intelligence Oversight Conference (EIOC).
- Utvalgets nestleder og direktøren for sekretariatet deltok i november på International Intelligence Oversight Forum (IIOF) i Austin i USA.
- Avdelingsdirektør for teknologisk avdeling holdt i desember et foredrag om EOS-utvalgets kontroll hos tenketanken DCAF i Genève i Sveits for en delegasjon fra Armenia.
- Utvalgets leder holdt et foredrag om EOS-utvalgets arbeid for studenter ved Etterretningsskolen i desember.
- Utvalget møtte i desember dommere og representanter fra Oslo tingrett, Borgarting lagmannsrett og Høyesterett. Temaet var forhånds- og etterhåndskontroll med PSTs bruk av skjulte tvangsmidler og E-tjenestens bruk av TI.

Lederne i kontrollorganene som samarbeider i IOWG (Intelligence Oversight Working Group) møttes i Zürich i november.

Fra venstre: Vanessa Samain (Vast Comité I, Belgia), Gunnel Lindberg (Sverige – SIN), Marie Deschamps (Canada, NSIRA), Brian Leveson (Storbritannia, IPCO), Prisca Fischer (Sveits, OA-IA), Hugo Hillenaar (Nederland, CTIVD), Grete Faremo (Norge, EOS-utvalget), Lars Bay Larsen (TET, Danmark) og Monika Sörbom (SIUN, Sverige).

Foto: OA-IA

VEDLEGG 2 – PSTs brev til EOS-utvalget datert 13. februar 2026**PST****UGRADERT**

Stortingets kontrollutvalg for etterretnings-, overvåkings- og sikkerhetstjeneste, EOS-utvalget
Postboks 84 Sentrum
0101 OSLO

Dato:
13. februar 2026

EOS-utvalgets undersøkelse av PSTs bruk av skjulte tvangsmidler**1. Innledning**

EOS-utvalget har gjennomgått PSTs begjæringer til retten om skjult tvangsmiddelbruk i de forebyggende sakene og etterforskingssakene, inkludert avvergende etterforskning. Undersøkelsen omfatter alle kjennelser fra Oslo tingrett i en avgrenset tidsperiode de siste årene og viser at 91 prosent av kjennelsene knytter seg til PSTs forebyggende saker.

EOS-utvalget uttaler at forutsetningen i forarbeidene til politiloven § 17 d var at tjenesten «i meget begrenset grad» skulle få tillatelse til å bruke skjulte tvangsmidler i sitt forebyggende arbeid og at Stortinget den gang uttalte at de strenge vilkårene ville gjøre bruk av skjulte tvangsmidler i forebyggende saker til en sikkerhetsventil, som bare skulle brukes dersom reglene om etterforskning ikke kunne brukes.

2. PST bemerker

Det er flere årsaker til at hovedtyngden av PSTs tvangsmiddelbruken skjer som ledd i den forebyggende virksomheten. Forebyggingsaspektet er særlig viktig for de straffbare handlingene PST har ansvaret for å forebygge og etterforske. På grunn av skadepotensialet ved en gjennomført handling er det helt avgjørende å oppdage mulige trusler mot samfunnssikkerheten så tidlig som mulig før trusselen blir til handling. Den alvorlige utviklingen i trusselbildet de siste årene gjør det ytterligere nødvendig å avklare trusler i en tidlig fase og sette inn eventuelle tiltak - ofte lenge før vilkårene for å iverksette en avvergende etterforskning er oppfylt.

Kriminalitetsbildet blir stadig mer grenseoverskridende og informasjon fra samarbeidende tjenester inngår i økende grad i grunnlaget for PSTs arbeid. Mye av informasjonen PST mottar er ofte høyt gradert og med tydelige klausuler om hva informasjonen kan brukes til og hvem den kan deles med. Et eksempel på dette er klausuler om at informasjonen PST mottar, bare kan brukes for etterretningsformål og ikke benyttes som bevis i straffesak. Slike klausuler begrenser PSTs handlingsrom for å opprette avverge- og etterforskingssaker. Å bruke informasjon i strid med slike klausuler vil ramme etterretningssamarbeidet og vår tilgang på informasjon.

Postadresse
Postboks 4773 Nydalen
0421 OSLO

Besøksadresse
Nydalen alle 35

Telefon
23 30 50 00
E-postadresse
post@pst.politet.no

Side
1 av 2

UGRADERT

Vår ref: 26/00595-8

Side 2 av 2

UGRADERT

At hovedtyngden av PSTs metodebruk skjer som ledd i PSTs forebyggende virksomhet, har blitt behandlet i flere offentlige dokumenter over en årrekke. Metodekontrollutvalgets evaluering (NOU 2009:15 Skjult informasjon – åpen kontroll pkt. 22.2) viste bl.a. til at reglene om tvangsmiddelbruk i forebyggende og avvergende øyemed ble praktisert på en noe annen måte enn lovgiver forutsatte. Samtidig ble det konstatert at det ikke var noe som tydet på at PSTs brukte tvangsmidler ut over det som straffeprosessloven og politiloven tillater. Spørsmålet er også omtalt i Prop.68L (2015-16) pkt. 13.5.3.2, som ble behandlet i Stortinget i Innst. 343 L (2015-2016). Departementet uttalte den gang at «dagens trusselbilde er forskjellig fra 2005, og det forebyggende arbeidet er blitt langt mer fremtredende siden den gang».

EOS-utvalget har kontrollert PSTs tvangsmiddelbruk i løpet av hele den perioden PST har hatt tilgang på tvangsmidler i det forebyggende arbeidet (fra 2005 til dags dato). I perioden 2006-2013 kontrollerte EOS-utvalget årlig PSTs samlede tvangsmiddelbruk. Gjennomgående ble det kommentert i årsmeldingene at de hadde sett en tendens til en økning i tvangsmiddelbruken i forebyggende øyemed og at metodene ble benyttet i større omfang enn lovgivers intensjon, uten at det ble gitt uttrykk for kritikk.

Den overordnede påtalemyndigheten har, som ledd i deres fagstyring, et særlig ansvar for å kontrollere PSTs sporvalg ved bruk av tvangsmidler som ledd i avvergende etterforskning versus i forebyggende øyemed. Gjennomgående har overordnet påtalemyndighet ikke funnet grunnlag for å si at PST burde ha brukt avvergemetodene fremfor forebyggingsmetodene.

3. Avslutning

Utviklingen i omfanget av tvangsmiddelbruken i forebyggende øyemed har etter PSTs vurdering vist seg nødvendig i lys av utviklingen i trusselbildet og premissene for internasjonalt etterretningsarbeid. Videre er utviklingen i tråd med det kontrollerende myndigheter har vært kjent med, den er vurdert og kommentert i flere offentlige dokumenter fremlagt for Stortinget og er forankret i mer enn 20 års rettspraksis.

Beate Gangås
Sjef PST

UGRADERT

VEDLEGG 3 – EOS-kontrollloven³³

§ 1. Kontrollområdet

Stortinget velger et utvalg til å kontrollere etterretnings-, overvåkings- og sikkerhetstjeneste (tjenestene) som utføres av den offentlige forvaltning eller under styring av eller på oppdrag fra denne (EOS-utvalget). Kontrollen utføres innenfor rammene av §§ 5, 6 og 7.

Kontrollen omfatter ikke overordnet påtalemyndighet.

Offentleglova og forvaltningsloven, med unntak av reglene om ugildhet, gjelder ikke for utvalgets virksomhet.

Stortinget kan gi bestemmelser om virksomheten til utvalget innenfor rammen av denne lov.

Innenfor rammen av denne lov utfører utvalget sitt verv selvstendig og uavhengig av Stortinget. Stortinget i plenum kan likevel pålegge utvalget å foreta nærmere definerte undersøkelser innenfor utvalgets kontrollmandat, og under iakttagelse av de regler og innenfor de rammer som for øvrig ligger til grunn for utvalgets virksomhet.

§ 2. Formål

Formålet med utvalgets kontroll er:

1. å klarlegge om og forebygge at noens rettigheter krenkes, herunder påse at det ikke nyttes mer inngripende midler enn det som er nødvendig etter forholdene, og at tjenestene respekterer menneskerettighetene.
2. å påse at virksomheten ikke utilbørlig skader samfunnets interesser.
3. å påse at virksomheten holdes innen rammen av lov, administrative eller militære direktiver og ulovfestet rett.

Utvalget skal iakttas hensynet til rikets sikkerhet og forholdet til fremmede makter. Kontrollen bør innrettes slik at den er til minst mulig ulempe for tjenestenes løpende virksomhet.

Formålet er rent kontrollerende. Utvalget skal følge prinsippet om etterfølgende kontroll. Utvalget kan ikke instruere de kontrollerte organer eller nyttes av disse til konsultasjoner. Utvalget kan likevel kreve innsyn i og uttale seg om løpende saker.

§ 3. Utvalgets sammensetning

Utvalget skal ha syv medlemmer medregnet leder og nestleder, alle valgt av Stortinget etter innstilling fra Stortingets presidentskap, for et tidsrom av inntil fire år. Et medlem kan gjenoppnevnes én gang og maksimalt inneha vervet i åtte år. Det bør unngås at flere enn fire medlemmer skiftes ut samtidig. Personer som tidligere har virket i tjenestene, kan ikke velges som utvalgsmedlemmer.

Godtgjørelse til utvalgets medlemmer fastsettes av Stortingets presidentskap.

§ 4. Utvalgets sekretariat

Utvalgets sekretariat ansettes av utvalget. Leder for

utvalgets sekretariat ansettes for en periode på seks år av utvalget etter ekstern kunngjøring. Etter ny kunngjøring kan vedkommende ansettes for ytterligere en periode på seks år.

Nærmere regler om fremgangsmåten ved ansettelse og adgang til delegering av utvalgets myndighet fastsettes i et personalreglement fastsatt av utvalget. Stortingets presidentskap kan ta personalreglementet opp til revisjon.

§ 5. Utvalgets oppgaver

Utvalget skal gjennomføre kontroll og regelmessige inspeksjoner av etterretnings-, overvåkings- og sikkerhetstjeneste som utøves i den sivile og militære forvaltning i henhold til §§ 6 og 7.

Utvalget mottar klager fra enkeltpersoner og organisasjoner. Når en klage mottas, avgjør utvalget om klagen gir grunn til behandling, og foretar i så fall de undersøkelser som klagen tilsier.

Av eget tiltak skal utvalget ta opp alle saker og forhold som det ut fra formålet finner riktig å behandle, og særlig slike som har vært gjenstand for offentlig kritikk. Med forhold menes også regelverk, direktiver og praksis.

Utvalgets undersøkelser kan gå ut over de rammer som følger av § 1 første ledd, jf. § 5 når det tjener til å klarlegge saker eller forhold som utvalget undersøker i kraft av sitt mandat.

Kontrolloppgaven omfatter ikke virksomhet som angår personer som ikke er bosatt i riket og organisasjoner som ikke har tilhold her, eller som angår utlendinger hvis opphold er knyttet til tjeneste for fremmed stat. Utvalget kan likevel utøve kontroll i tilfeller som nevnt i første punktum når særlige grunner tilsier det.

Det departement Kongen bestemmer kan helt eller delvis suspendere kontrollen under krise og krig inntil Stortinget bestemmer annet. Ved slik suspensjon skal Stortinget straks underrettes.

§ 6. Utvalgets kontroll

Utvalget skal kontrollere tjenestene i samsvar med formålet i lovens § 2.

Videre skal kontrollen omfatte tjenestenes tekniske virksomhet, herunder overvåking og innhenting av informasjon og behandling av personopplysninger.

Utvalget skal påse at samarbeidet og informasjonsutvekslingen mellom tjenestene og med innenlandske og utenlandske samarbeidspartnere holdes innenfor rammen av de tjenstlige behov og gjeldende regelverk.

Utvalget skal:

1. for Politiets sikkerhetstjeneste: sikre at virksomheten holdes innenfor rammen av tjenestens fastlagte oppgaver og føre kontroll med tjenestens behandling av forebyggende saker og etterforskningssaker, dens bruk

³³ Lov 3. februar 1995 nr. 7 om kontroll med etterretnings-, overvåkings- og sikkerhetstjeneste (EOS-kontrollloven). Loven ble sist endret 1. januar 2023.

av skjulte tvangsmidler og andre skjulte metoder for informasjonsinnhenting.

2. for Etterretningstjenesten: sikre at virksomheten holdes innenfor rammen av tjenestens fastlagte oppgaver.
3. for Nasjonal sikkerhetsmyndighet: sikre at virksomheten holdes innenfor rammen av direktoratets fastlagte oppgaver, å føre kontroll med klareringssaker for personer og bedrifter hvor klarering er nektet, tilbakekalt, nedsatt eller suspendert av klareringsmyndighetene.
4. for Forsvarets sikkerhetsavdeling: føre kontroll med at avdelingens utøvelse av personellsikkerhetstjeneste og annen sikkerhetstjeneste holdes innenfor rammen av lov og forskriftsverk og avdelingens fastlagte oppgaver og påse at ingens rettigheter krenkes.

Kontrollen skal skje med innføring i den løpende virksomheten og slik besiktigelse som finnes nødvendig.

§ 7. Inspeksjoner

Inspeksjonsvirksomheten skal skje i samsvar med formålet i lovens § 2.

Inspeksjonene skal gjennomføres ut fra behov og minst omfatte:

1. flere inspeksjoner årlig av Etterretningstjenesten sentralt.
2. flere inspeksjoner årlig av Nasjonal sikkerhetsmyndighet.
3. flere inspeksjoner årlig av Den sentrale enhet i Politiets sikkerhetstjeneste.
4. flere inspeksjoner årlig av Forsvarets sikkerhetsavdeling.
5. en årlig inspeksjon av Etterretningsbataljonen.
6. en årlig inspeksjon av Forsvarets spesialstyrker.
7. en årlig inspeksjon av PST-enhetene i minst to politidistrikter og av minst én av Etterretningstjenestens stasjoner eller etterretnings-/sikkerhetstjeneste ved militære staber og avdelinger.
8. inspeksjon av eget tiltak av det øvrige politi og andre organer eller institusjoner som bistår Politiets sikkerhetstjeneste.
9. for øvrig slik inspeksjon som lovens formål tilsier.

§ 8. Innsynsrett mv.

For å utføre sitt verv, kan utvalget kreve innsyn i og adgang til forvaltningens arkiver og registre, lokaler, installasjoner og anlegg av enhver art. Like med forvaltningen regnes virksomhet mv. som eies med mer enn en halvdel av det offentlige. Utvalgets rett til innsyn og adgang etter første punktum gjelder tilsvarende overfor virksomheter som bistår ved utførelse av etterretnings-, overvåkings- og sikkerhetstjeneste.

Enhver som tjenestegjør i forvaltningen plikter på anmodning å tilveiebringe alt materiale, utstyr mv. som kan ha betydning for gjennomføring av kontrollen. Andre har samme plikt med hensyn til materiale, utstyr mv. som de har mottatt fra offentlige organer.

Utvalget skal ikke søke et mer omfattende innsyn i graderte opplysninger enn det som er nødvendig ut fra kontrollformålene. Utvalget skal så vidt mulig iaktta hensynet

til kildevern og vern av opplysninger mottatt fra utlandet.

Utvalgets beslutninger om hva det skal søke innsyn i og om omfanget og utstrekningen av kontrollen, er bindende for forvaltningen. Mot slike beslutninger kan det ansvarlige personell på vedkommende tjenestested kreve inntatt begrunnet protest i møteprotokollen. Etterfølgende protest kan gis av sjefen for vedkommende tjeneste og av forsvarssjefen. Protester som her nevnt, skal inntas i eller følge utvalgets årsmelding.

Mottatte opplysninger skal ikke meddeles annet autorisert personell eller andre offentlige organer som er ukjente med dem uten at det er tjenestlig behov for det, er nødvendig ut fra kontrollformålene eller følger av saksbehandlingsreglene i § 12. I tilfelle tvil bør avgiveren av opplysningene forespørres.

§ 9. Forklaringer og møteplikt mv.

Enhver plikter etter innkalling å møte for utvalget.

Klagere og andre privatpersoner i partsliknende stilling kan på ethvert trinn i saken la seg bistå av advokat eller annen fullmektig i den utstrekning det kan skje uten at graderte opplysninger derved blir kjent for fullmektigen. Samme rett har ansatte og tidligere ansatte i forvaltningen i saker som kan ende med kritikk mot dem.

Alle som er eller har vært i forvaltningens tjeneste har forklaringsplikt for utvalget om alt de har erfart i tjenesten.

Pliktmessig avgitt forklaring må ikke foreholdes noen eller fremlegges i retten i straffesak mot avgiveren uten dennes samtykke.

Utvalget kan begjære bevisopptak etter domstoloven § 43 annet ledd. Tvisteloven §§ 22-1 og 22-3 gjelder ikke.

Rettsmøtene skal være lukket og forhandlingene holdes hemmelige. Forhandlingene holdes hemmelige inntil utvalget eller vedkommende departement bestemmer annet, jf. §§ 11 og 16.

§ 10. Om statsrådene og departementene

Reglene i §§ 8 og 9 gjelder ikke statsrådene, departementene og deres embets- og tjenestemenn, unntatt i forbindelse med klarering og autorisasjon av personer og bedrifter for behandling av graderte opplysninger.

Utvalget kan ikke kreve innsyn i departementenes interne dokumenter.

Dersom EOS-utvalget ønsker opplysninger eller uttalelser fra et departement eller dets personell, i andre saker enn slike som gjelder departementets befatning med klarering og autorisasjon av personer og bedrifter, innhentes disse skriftlig fra departementet.

§ 11. Taushetsplikt mv.

Med de unntak som følger av §§ 14 til 16, har utvalget og dets sekretariat taushetsplikt.

Utvalgets medlemmer og sekretariat er bundet av regler om behandling av dokumenter mv. som må beskyttes av sikkerhetsmessige grunner. De skal være sikkerhetsklarert og autorisert for høyeste sikkerhetsgrad nasjonalt og etter

traktat Norge er tilsluttet. Stortingets administrasjon er klareringsmyndighet for utvalgets medlemmer og sekretariat. Stortingets presidentskap er klagemyndighet for avgjørelser truffet av Stortingets administrasjon. Autorisasjon av utvalgets medlemmer og sekretariat gjelder i samme utstrekning som utvalget har innsynsrett etter § 8.

Hvis utvalget er i tvil om graderingen av opplysninger i uttalelse eller meldinger, eller mener at av- eller nedgradering bør skje, forelegger det spørsmålet for vedkommende etat eller departement. Forvaltningens avgjørelse er bindende for utvalget.

§ 12. Saksbehandling

Samtaler med privatpersoner skal skje i avhørsform med mindre de er av orienterende art. Samtaler med forvaltningens personell skal skje i avhørs form når utvalget finner grunn til det eller tjenestemannen ber om det. I saker som kan ende med kritikk mot bestemte tjenestemenn, bør avhørs form i alminnelighet nyttes.

Den som avhøres skal gjøres kjent med sine rettigheter og plikter, jf. § 9. Forvaltningens personell, og tidligere ansatte kan under avhør i saker som kan ende med kritikk mot dem også la seg bistå av en tillitsvalgt som er autorisert etter sikkerhetsloven med forskrifter. Forklaringen skal oppleses til vedtakelse og undertegning.

Personer som kan bli utsatt for kritikk fra utvalget, bør varsles om de ikke allerede kjenner til saken. De har rett til å gjøre seg kjent med utvalgets ugraderte materiale og med gradert materiale som de er autorisert for, alt såfremt det ikke vil skade undersøkelsene.

Enhver som gir forklaring skal foreholdes beviser og påstander som ikke samsvarer med vedkommendes egne, såfremt bevisene og påstandene er ugraderte eller vedkommende er autorisert for dem.

§ 13. Beslutningsdyktighet og arbeidsform

Utvalget er beslutningsdyktig når fem medlemmer er til stede.

Utvalget skal være beslutningsdyktig på inspeksjoner av tjenestene sentralt som omtalt i § 7, men kan møte med færre medlemmer på inspeksjoner utover dette eller i lokale enheter. Utvalget skal alltid være representert ved minst to medlemmer på inspeksjoner.

Ved særlig omfattende undersøkelser kan innhenting av forklaringer, besiktigelser på stedet mv. overlates til sekretariatet og ett eller flere medlemmer. Det samme gjelder dersom slik innhenting av et samlet utvalg vil kreve uforholdsmessig arbeid eller kostnad. Ved avhør som nevnt i dette ledd, kan utvalget anta bistand.

§ 14. Generelt om kontrollen og uttalelser

EOS-utvalget har rett til å uttale sin mening om forhold som omfattes av kontrollområdet.

Utvalget kan påpeke at det er gjort feil eller utvist for- sømmelige forhold i tjenestene. Kommer utvalget til at en avgjørelse må anses ugyldig eller klart urimelig, eller klart

strider mot god forvaltningspraksis, kan det gi uttrykk for dette. Mener utvalget at det knytter seg begrunnet tvil til forhold av betydning i saken, kan det gjøre vedkommende tjeneste oppmerksom på dette.

Blir utvalget oppmerksom på mangler ved lover; administrative forskrifter eller administrativ praksis, kan det gi vedkommende departement underretning om det. Utvalget kan også foreslå forbedringer i administrative og organisatoriske ordninger og rutiner når det kan tjene til å lette kontrollen eller verne mot at noens rettigheter krenkes.

Før det gis uttalelse i saker som kan ende med kritikk eller meningsyttringer rettet mot forvaltningen, skal den ansvarlige sjef gis anledning til å uttale seg om de spørsmål saken reiser.

Uttalelser til forvaltningen rettes til sjefen for vedkommende tjeneste eller organ eller til forsvarssjefen eller vedkommende departement hvis det gjelder forhold disse bør kjenne til som instruksjons- og kontrollmyndighet.

Ved uttalelser som gir oppfordring til å iverksette tiltak eller treffe beslutninger, skal mottakeren bes om å gi tilbake- melding om hva som blir foretatt.

§ 15. Uttalelser til klagere og forvaltningen

Uttalelser til klagere bør være så fullstendige som mulig uten at det gis graderte opplysninger. Opplysning om at noen har vært gjenstand for overvåkningsvirksomhet eller ikke, anses som gradert hvis annet ikke blir bestemt. Ved klager mot tjenestene om overvåkningsmessig virksomhet skal det bare uttales om klagen har gitt grunn til kritikk eller ikke. Mener utvalget at en klager bør gis en mer utfyllende begrunnelse, gir det forslag om det overfor den tjeneste det gjelder eller vedkommende departement.

Hvis en klage gir grunn til kritikk eller meningsyttringer for øvrig, skal begrunnet uttalelse om dette rettes til sjefen for den tjeneste det gjelder eller vedkommende departement. Også ellers skal uttalelser i klagesaker alltid meddeles sjefen for den tjeneste klagen er rettet mot.

Uttalelser til forvaltningen graderes etter sitt innhold.

§ 16. Meddelelser til offentligheten

Utvalget avgjør i hvilken utstrekning dets ugraderte uttalelser eller ugraderte deler av uttalelsene skal offentliggjøres.

Hvis offentliggjøring må antas å medføre at en klagers identitet vil bli avdekket, skal dennes samtykke foreligge. Ved omtalen av personer skal hensynet til personvernet iakttas også om det ikke gjelder klagere. Tjenestemenn skal ikke navngis eller identifiseres på annen måte uten med vedkommende departements godkjenning.

For øvrig kan lederen eller den utvalget bemyndiger i vedkommendes sted gi meddelelser til offentligheten om hvorvidt en sak er under undersøkelse og om den er ferdigbehandlet, eller når den vil bli det.

For saksdokumenter som er utarbeidet av eller til EOS-utvalget i saker som det vurderer å legge fram for Stortinget som ledd i den konstitusjonelle kontroll, skal innsyn først gis når saken er mottatt i Stortinget. EOS-utvalget varsler

vedkommende forvaltningsorgan om at saken er av en slik art. Er en slik sak ferdigbehandlet uten at den oversendes Stortinget, inntreffer offentlighet når utvalget har varslet vedkommende forvaltningsorgan om at saken er ferdigbehandlet.

§ 17. Forholdet til Stortinget

Bestemmelsen i § 16 første og annet ledd gjelder tilsvarende for utvalgets meldinger og årsmeldinger til Stortinget.

Hvis utvalget anser at hensynet til Stortingets kontroll med forvaltningen tilsier at Stortinget bør gjøre seg kjent med graderte opplysninger i en sak eller et forhold det har undersøkt, skal det i særskilt melding eller i sin årsmelding gjøre Stortinget oppmerksom på det. Det samme gjelder dersom det er behov for ytterligere undersøkelser om forhold som utvalget selv ikke kan komme videre med.

Utvalget avgir årlig melding til Stortinget om sin virksomhet. Melding kan også gis hvis det er avdekket forhold som Stortinget straks bør kjenne til. Meldingene og deres vedlegg skal være ugraderte. Årsmeldingen avgis innen 1. april hvert år.

Årsmeldingen bør omfatte:

1. en oversikt over utvalgets sammensetning, møtevirksomhet og utgifter.
2. en redegjørelse for utførte inspeksjoner og resultatene av disse.
3. en oversikt over klagesaker fordelt etter art og tjenestegren og med angivelse av hva klagen har resultert i.
4. en redegjørelse for saker og forhold tatt opp av eget tiltak.
5. en angivelse av eventuelle tiltak som er bedt iverksatt og hva det har ført til, jf. § 14 sjette ledd.
6. en angivelse av eventuelle protester etter § 8 fjerde ledd.
7. en omtale av saker eller forhold som bør behandles av Stortinget.
8. utvalgets alminnelige erfaringer med kontrollen og regelverket og mulige behov for endringer.

§ 18. Ordensforskrifter

Sekretariatet fører sakjournal og møteprotokoll. Beslutninger og dissenser skal framgå av protokollen.

Uttalelser og bemerkninger som framkommer eller protokolleres under kontroll, anses ikke avgitt av utvalget uten at de er meddelt skriftlig.

§ 18 a. Forholdet til sikkerhetsloven

Sikkerhetsloven gjelder for EOS-utvalget med de unntak og presiseringer som følger av denne lov, jf. sikkerhetsloven § 1-4 første ledd.

Følgende bestemmelser i sikkerhetsloven gjelder ikke for EOS-utvalget: §§ 1-3, 2-1, 2-2 og 2-5, kapittel 3, § 5-5, § 7-1 andre til sjette ledd, § 8-3 første ledd andre punktum, § 9-4 andre til femte ledd, kapittel 10 og §§ 11-1, 11-2 og 11-3.

EOS-utvalget skal innenfor sitt ansvarsområde utpeke, klassifisere og holde oversikt over skjermingsverdige objekter og infrastruktur og melde inn til sikkerhetsmyndigheten med angivelse av sikkerhetsgrad, jf. sikkerhetsloven § 7-1 andre ledd.

EOS-utvalget kan innenfor sitt ansvarsområde fatte vedtak om krav til adgangsklarering for tilgang til hele eller deler av skjermingsverdige objekter eller infrastruktur og bestemme at personer med sikkerhetsklarering for et bestemt nivå også er klarert for adgang til et bestemt skjermingsverdig objekt eller en bestemt skjermingsverdig infrastruktur, jf. sikkerhetsloven § 8-3.

Stortinget kan fastsette i hvilken grad forskrifter fastsatt i medhold av sikkerhetsloven skal gjelde for EOS-utvalget.

§ 18 b. Utvalgets behandling av personopplysninger

Utvalget og dets sekretariat kan behandle personopplysninger, herunder personopplysninger som nevnt i personvernforordningen artikkel 9 og 10, når dette er nødvendig for å utføre oppgaver etter loven.

Rettighetene som nevnt i personvernforordningen artikkel 12-22 og 34 får ikke anvendelse for behandling av personopplysninger som ledd i EOS-utvalgets kontrollvirksomhet.

Personopplysninger skal slettes så snart de ikke lenger har kontrollmessig interesse, med mindre unntakene i personvernforordningen artikkel 17 nr. 3 kommer til anvendelse.

§ 19. Bistand mv.

Utvalget kan anta bistand.

Lovens regler gjelder tilsvarende for bistandspersoner. Bistandspersoner skal likevel bare autoriseres for slik beskyttelsesgrad som oppdraget krever.

Personer som er ansatt i tjenestene, kan ikke antas som bistandspersoner.

§ 20. Økonomiforvaltning, utgiftsdekning til innkalte og sakkyndige

Utvalget har ansvaret for den økonomiske styringen av utvalgets virksomhet, og fastsetter eget økonomireglement basert på statens økonomireglement.

Enhver som blir innkalt til utvalget har krav på å få sine reisekostnader dekket etter det offentlige regulativ. Tap i inntekt erstattes etter lov 21. juli 1916 nr. 2 om vidners og sakkyndiges godtgjørelse m.v.

Sakkyndige godtgjøres etter salærforskriften. Andre satser kan avtales.

§ 21. Straff

Forsettlig eller grov uaktsom overtredelse av § 8 første og annet ledd, § 9 første og tredje ledd, § 11 første og annet ledd og § 19 annet ledd i denne lov straffes med bøter eller fengsel inntil 1 år, hvis ikke strengere straffebestemmelse får anvendelse.

**STORTINGETS
KONTROLLUTVALG**
FOR ETTERRETNINGS-, OVERVÅKINGS-
OG SIKKERHETSTJENESTE

